

Elämää yhdessä - Asukastoiminta Jason Ilona-taloissa

Anne Rätty

Opinnäytetyö
Toukokuu 2018
Sosiaali- ja terveysala
Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma
Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)

Tekijä(t) Räty, Anne	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Toukokuu 2018
	Sivumäärä 51	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Elämää yhdessä - Asukastoiminta Jason Ilona-taloissa		
Tutkinto-ohjelma Kuntoutusohjauksen- ja suunnittelun koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Anja Tanttu		
Toimeksiantaja(t) Varttuneiden asumisoikeusyhdistys Jaso		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Jason Ilona-talojen asukkaiden kokemuksia talon asukastoiminnasta. Miten asukastoiminta toteutuu ja mikä on asukastoiminnanohjaajan rooli siinä? Jaso rakennuttaa yhteisöllisiä senioritaloja yli 55-vuotiaille henkilöille. Huhtasuon ja Kuokkalan Ilona-talojen asukkaille tehtiin asukaskysely, joka toteutettiin postikyselynä. Kysely jaettiin 172 henkilölle, joista vastasi kyselyyn 118. Vastausprosentti oli 69 %.</p> <p>Kyselyn tulosten mukaan Jason toimintamallin mukainen asukastoiminta toteutuu hyvin Ilona-taloissa. Asukastoimintaan osallistuu päivittäin 15 % asukkaista ja kolme kertaa viikossakin osallistuu noin 30 %. Vain kolme prosenttia ei osallistu toimintaan lainkaan. Asukkaiden mahdollisuudet vaikuttaa yhteiseen toimintaan ovat hyvät ja yhteishenkeen ollaan tyytyväisiä. Vastaajien mielestä yhteiset tilat sopivat hyvin yhteiseen toimintaan. Toiminnanohjaajan kolme keskeistä tehtävää ovat asukkaiden henkilökohtainen neuvonta, tapahtumien ja toimintojen järjesteleminen sekä erilaisista palveluista tiedottaminen. Toiminnanohjaajan henkilökohtaista neuvontaa on käyttänyt puolet vastaajista. Toiminnanohjaajan toimintaan ollaan tyytyväisiä. Vastaajien mielestä Ilona-talossa asumisessa on parasta: asumiseen ja omaan asumiseen liittyvät asiat, talon turvallisuus ja rauhallisuus, naapurit ja naapuriapu, yhteinen tekeminen, toiminnanohjaus ja toiminnanohjaaja, yhteisöllisyys ja yhteiset tilat.</p> <p>Asukkaiden yhteinen tekeminen on keskeistä Jason toimintamallissa ja kyselyn mukaan se toteutuu Ilona-taloissa. Asukasdemokratia toteutuu asukkaiden hyvien vaikuttamismahdollisuuksien kautta. Toiminnanohjaajan rooli on merkittävä Ilona-talojen asukastoiminnassa, jossa toteutuu palveluohjauksen ja case managementin periaatteet. Asukastoiminnanohjaus parantaa ja edistää asukkaan elämänlaatua ja ylläpitää asukkaan toimintakykyä.</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat) yhteisöllisyys, senioritalot, yhteisöllinen senioritalo, asumisoikeusasuminen, palveluohjaus, asukastoiminta, toiminnanohjaaja, asukasdemokratia, kyselytutkimus</p>		
Muut tiedot		

Author(s) Rätty, Anne	Type of publication Bachelor's thesis	Date May 2018 Language of publication: Finnish
	Number of pages 51	Permission for web publication: x
Title of publication Living together - Resident activities in the Jaso Ilona House		
Degree programme Degree Programme in Rehabilitation Counselling		
Supervisor(s) Tanttua Anja		
Assigned by Housing Association Jaso		
Abstract <p>This study aimed to explore the residents' experiences living in the Ilona Houses of the Jaso Housing Association. The focus was on the organisation of the resident activities and the role of the activity counsellor in it. Jaso is a non-profit association operating in Jyväskylä, with the purpose to build apartments for seniors over 55 years old. The target group of the survey was the residents of the Huhtasuo and Kuokkala Jaso Houses. The survey was sent to 172 persons, and 118 of them answered it. Thus, the response rate was 69%.</p> <p>According to the results, the resident activities in the Jaso Houses were organised very well. 15% of respondents participated in the activities every day, and 30% of them three times a week. Only three percent did not participate at all. The residents' possibilities to influence the content of the activities were found good, and the respondents were also satisfied with the overall atmosphere. The communal facilities of the Jaso Houses were also deemed well-suited for the activities. The activity counsellor's three main tasks are personal counselling, organizing different kinds of activities and informing about various services. 50% of the respondents had used the counsellor's personal counselling, and they were satisfied with the counsellor's work. The best aspects in living in the Ilona House were: the issues related to living and owning an apartment, the neighbours and their help, common activities, the activity counselling, a sense of togetherness and shared facilities.</p> <p>Resident democracy is secured by means of the residents' good opportunities of influence. The counsellor's role in the common activities was in line with the principles of case management. The common activities improve and benefit the residents' life quality and maintain their function.</p>		
Keywords/tags (subjects) communality, communal senior house, right of occupancy, case management, community advisor, common activities, democracy of resident, survey research		
Miscellaneous		

Sisältö

1	SENIOREILLE UUSIA ASUMISMUOTOJA	3
2	JASON ESITTELY	5
	2.1 Varttuneiden asumisoikeusyhdistys Jaso	5
	2.2 Asukasdemokratia lisää osallisuutta	7
	2.3 Ilona-talojen asukastoiminta lähtee asukkaista	8
	2.4 Asukkaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä	9
3	ASUINYMPÄRISTÖN MERKITYS IKÄÄNTYMISEEN.....	11
4	ASUKASTOIMINNANOHJAUS PERUSTUU PALVELUOHJAUKSEEN.....	12
	4.1 Asukastoiminnanohjaus Ilona-taloissa	12
	4.2 Kuntoutuksenohjaaja asukastoiminnanohjaajana.....	14
5	YHTEISÖLLISYYDELLÄ YHTEENKUULUVUUTTA	14
6	SENIORIASUMISEN MALLEJA SUOMESSA	16
	6.1 Kotosalla-konsepti	16
	6.2 Jyväskylän Hoivapalveluyhdistyksen Senja-kortteli.....	17
	6.3 Yhteisöasumista Kotisatama-senioritalossa	17
	6.4 Jätkäsaaren Sukupolvienkortteli.....	18
7	ERILAISIA MALLEJA SENIORITALOISTA ULKOMAILLA.....	20
	7.1 Färdknäppen Ruotsissa	20
	7.2 Oakcreek Yhdysvalloissa	21
	7.3 Habion Hollannissa	21
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
9	TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
10	POHDINTA.....	33
11	KEHITTÄMISIDEOITA.....	38
	LÄHTEET	41
	LIITTEET	44
	Liite 1 Asukaskyselyn saatekirje.....	44
	Liite 2 Asukaskysely.....	45
	Liite 3 Kutsu asukastilaisuuteen Huhtasuon Ilonaan	50
	Liite 4 Kutsu asukastilaisuuteen Kuokkalan Ilonaan	51

Kuviot

Kuvio 1. Jason organisaatio	6
Kuvio 2. Miten usein asukkaat osallistuvat Ilona-talon asukastoimintaan?	25
Kuvio 3. Miten tyytyväisiä asukkaat ovat mahdollisuuksiinsa vaikuttaa Ilona-talon asukastoimintaan?	25
Kuvio 4. Oletko tyytyväinen Ilona-talon yhteishenkeen?	27
Kuvio 5. Mitkä ovat asukastoiminnanohjaajan keskeiset tehtävät?.....	28
Kuvio 6. Miten tyytyväisiä vastaajat ovat asukastoiminnanohjaajan toimintaan?	30

1 SENIOREILLE UUSIA ASUMISMUOTOJA

Uusia asumisen malleja tarvitaan, koska Suomen väestö ikääntyy vauhdilla. Väestöennusteen mukaan 65-74-vuotiaita on vuonna 2020 noin 712 000, jolloin määrä saavuttaa huippunsa. 75-84-vuotiaiden määrä lisääntyy vuoteen 2030 asti, jonka jälkeen määrä pysyy 500 000 yläpuolella 2040-luvun puoliväliin. Yli 84-vuotiaiden määrä kasvaa koko ajan. Ikääntyneiden määrä kasvaa erityisesti kaupunkialueilla ja taajamissa. (Nuorten osuus väestöstä uhkaa pienentyä 2015.)

Senioreiden määrän kasvaessa kaivataan myös vaihtoehtoisia asumismuotoja. On arvioitu, että Jyväskylässä tarvitaan vuoteen 2030 mennessä noin 1 000 seniorille suunnattua asuntoa lisää. Valtakunnallisesti esteettömien asuntojen lisätarve on jopa yli 1 000 000 asuntoa. (Hartman 2015, 10.) Eri tahot rakentavat senioritaloja, mutta virallisesti käsitettä ei ole määritelty. Ikääntyneen väestön suosituin asumismuoto on omistusasuminen, sillä 65 vuotta täyttäneistä asuu omistusasunnossa noin 80 %. Asumisvaihtoehdoissa on kolme kategoriaa: itsenäinen asuminen, palveluasuminen ja laitoshoido. Ympäristöministeriön selvityksestä käy ilmi, että Suomessa on erilaisia asumisratkaisuja senioreille varsin paljon. Ikääntyneille on tarjolla vuokra-asuntoja, asumisoikeusasuntoja ja omistusasuntoja. Lisäksi on rakennettu palvelukortteleita, sukupolvien kortteleita sekä ikääntyneiden asumista maalaismaiseen ympäristöön. (Jalava, Lahtinen, Tyvimaa, Vuorela ja Arolinna 2017, 60.)

lääkkäiden palveluissa painotetaan nykyisin iäkkäiden hoitoa heidän omassa kodissaan, mutta iäkkäiden määrän lisääntyessä palveluita tarvitsevien määrä nousee. Ympäri vuorokautisia asumispalveluita on riittävästi tai jopa liikaa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) selvityksen mukaan ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistävät neuvonta, ohjaus ja tukeminen. Kunnat eivät kuitenkaan ole ottaneet käyttöönsä kaikkia kotona asumista helpottavia keinoja. (Kotihoidon asiakasmäärät kasvussa, henkilöstön määrän kasvu ei kaikissa maakunnissa seuraa perässä 2017.) Asumisratkaisuisissa merkittävä tekijä on myös taloudelliset tekijät. Sitran laskelmien mu-

kaan 10 000 ikäihmisen palveluasumisen tarpeen siirtäminen kolmella vuodella, säästää yhteiskunnalta 1,5 miljardia euroa (Jurvelin 2014). Tarvitaankin uusia ja erilaisia kevyitä asumista ja palveluita yhdistäviä ratkaisuja.

Varttuneiden asumisoikeusyhdistys Jason (jatkossa opinnäytetyössä käytetään Jaso) luoma yhteisöllisen senioriasumisen malli vastaa edellä mainittuun haasteeseen. Jason mallissa korostetaan yhteisöllisyyttä ja asukkaiden yhdessä tekemistä. Asukastoiminta muodostuu Ilona-taloissa eri tekijöistä ja asukastoimintaa koordinoi asukastoiminnanohjaaja. Hartmanin (2015) mukaan Jaso on hyvä välitason malli, joka auttaa ihmistä asumaan omissa kodeissaan palveluiden ääressä. Se on nykyaikainen tapa lisätä hyvinvointia ja vähentää hoivapalveluiden tarpeen kasvua. (Hartman 2015, 10.)

Jason yhteisöllisen senioriasumisen toimintamalli on luotu viimeisen viiden vuoden aikana. Toimintamallin luomiseen saatiin vuosille 2013-2015 Raha-automaattiyhdistykseltä eli RAY (nykyinen Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA) projektivastus ”Yhteisöllisen toimintamallin luominen varttuneiden asumisoikeustaloihin”. Keskeisiä alusta asti ovat olleet Ilona-talon asukkaat. Jaso haluaa kehittää yhteisöllisen senioriasumisen mallia ja Ilona-talojen asukastoimintaa yhdessä talojen asukkaiden kanssa. Toimintaa on ollut vasta muutaman vuoden ja on tärkeää panostaa yhteisöllisen toimintamallin syventämiseen Ilona-taloissa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Jason Ilona-talojen asukkaiden kokemuksia Ilona-talojen yhteisestä toiminnasta eli asukastoiminnasta. Miten asukastoiminta toteutuu ja mitkä ovat toiminnanohjaajan tehtävät asukastoiminnassa? Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaiseksi Ilona-talojen asukkaat kokevat asukastoiminnan. Teoreettinen viitekehys perustuu palveluohjaukseen, asukasdemokratiaan ja yhteisöllisyyteen. Lisäksi esitellään myös muita yhteisöllisen senioriasumisen malleja Suomesta ja ulkomailta. Aineisto kerätään Ilona-talon asukkaille suunnatulla kyselyllä.

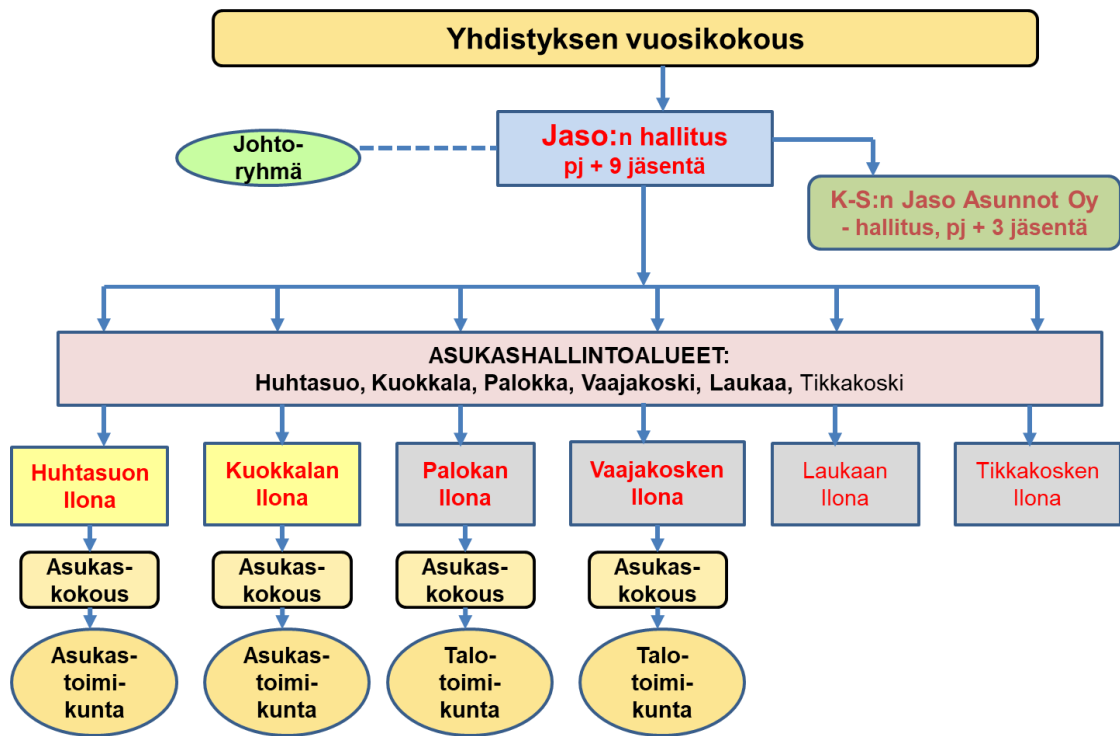
2 JASON ESITTELY

2.1 Varttuneiden asumisoikeusyhdistys Jaso

Suomessa on asumisoikeusasuntoja 43 000 ja kohteita on 1 500. Suurimmat yleishyödylliset asuntoyhteisöksi nimetyt asumisoikeustalojen omistajat ovat Asokodit eli Asuntosäätiön Asumisoikeus Oy, AVAIN Asumisoikeus Oy, TA-Asumisoikeus Oy ja YH-Asumisoikeus Länsi Oy. (Asumisoikeusasunnot 2018.) Varttuneiden asumisoikeusyhdistys Jaso toimii yhdistyspohjaisena ja onkin harvinaisuus asumisoikeusasuntojen tarjoajana.

Varttuneiden asumisoikeusyhdistys Jaso on Jyväskylässä toimiva voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen yhdistys, jonka ovat perustaneet vuonna 2012 yksityiset henkilöt, jotka ovat mukana eri eläkeläisjärjestöissä. Yhdistyksen tehtävänä on rakennuttaa yhteisöllisiä senioritaloja yli 55-vuotiaille henkilöille. Lisäksi sen tehtävänä on tiedottaminen ja senioreiden asumisasioihin vaikuttaminen. Jaso tekee yhteistyötä Jyväskylän seudulla toimivien eläkeläisten yhteisöjen ja vanhusjärjestöjen kanssa. Jason toimintaa määrittelee asumisoikeuslaki, laki asukasoikeusyhdistyksistä ja yhdistyslaki. (Tyynelä 2016, 8.)

Lain asumisoikeusyhdistyksistä mukaan asumisoikeusyhdistys on yhteisö, jonka tarkoituksena on voittoa tuottamatta tarjota jäsenilleen asumisoikeusasuntoja yhteisön omistamissa taloissa. Asumisoikeusyhdistyksellä on hallitus, joka vastaa yhdistyksen hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. (L1072/1994, 31-34 §.)

Kuvio 1. Jason organisaatio

Jason organisaatiossa (kuvio 1) yhdistyksen vuosikokous on ylin päättävä elin, joka kokoontuu kerran vuodessa. Johtoryhmä on epävirallinen elin, johon kuuluu yhdistyksen sekä osakeyhtiön henkilöstö sekä lainopillinen ja toimialan asiantunteva jäsen. Keski-Suomen Jaso Asunnot Oy on yhdistyksen täysin omistama osakeyhtiö, jonka tehtävänä on rakennuttaa Ilona-talot. Lisäksi se hoitaa siihen liittyvän hallinnon ja valmistelutyöt. (Ritvanen 2018, 3.)

Lain mukaan eri Ilona-talot jakaantuvat asukashallintoalueiksi, joita ovat tällä hetkellä Huhtasuo, Kuokkala, Palokka ja Vaajakoski. Yhdistyksen asukashallinnon tehtävänä on huolehtia asukashallintoalueen asumisoikeusyhdistyksen hallitsemista asumisoikeustaloista. Yksittäisen asukashallintoalueen asioista päätetään asukaskokouksessa. Päätösvaltaa asukashallintoalueelle kuuluvissa asioissa käyttää ne jäsenet, joilla on voimassa oleva asumisoikeussopimus alueen Ilona-talossa. Asukaskokous valitsee asukastoimikunnan, joka huolehtii alueen kiinteistöjen ylläpidosta ja hoidosta. Asukastoimikunta vastaa talon käyttökustannuksiin liittyvistä talousasioista sekä teknisistä asioista. Asukashallintoalueella toimii isännöitsijä. Asukaskokous valitsee myös

valvojan, joka valvoo alueen talouden ja hallinnon hoidon tarkastamista ja seuraamista. (L1072/1994, 43-48 §.)

Jasolla on kaksi työntekijää, joista toiminnanjohtaja johtaa yhdistystoimintaa ja asukastoiminnanohjaaja (jatkossa käytetään termiä toiminnanohjaaja) toimii Ilona-talossa. Toiminnanjohtaja vastaa yhdistyksen taloudesta ja hallinnosta yhdistyksen hallituksen päätösten mukaisesti. Lisäksi hän huolehtii yhdistyksen omistamien Ilona-talojen asukastoiminnan järjestämisestä ja kehittämistyöstä. Hän huolehtii muun muassa uusien asumisoikeuskohteiden ja yhdistyksen toiminnan markkinoinnista sekä pitää yhteyttä sidosryhmiin. Hän vastaa Ilona-talojen asukastoiminnan järjestämisestä ja kehittämistyöstä sekä toimii yhdistyksen muiden työntekijöiden esimiehenä. (Tyynelä 2018.)

Toiminnanohjaajan työtehtävät jakaantuvat Ilona-talossa yhteisen toiminnan koordinointiin ja järjestämisessä avustamiseen sekä asukkaiden henkilökohtaiseen neuvontaan ja ohjaukseen. Toiminnanohjaaja tukee ja neuvoo asukkaita erilaisissa asumiseen ja arjen elämään liittyvissä asioissa. Hän tiedottaa ja neuvoo erilaisista tukimuodoista ja palveluista sekä toimii yhteyshenkilönä yhteistyökumppaneihin päin. Lisäksi hän aktivoi ja innostaa asukkaita ideoimaan ja toteuttamaan harrastustoimintaa. (Tyynelä 2016, 19-20.)

2.2 Asukasdemokratia lisää osallisuutta

Laki yhteishallinnosta vuokrataloissa tuli voimaan vuonna 1991. Aravarakennettujen vuokratalojen lisäksi sitä noudatetaan 1.1.2002 rakennetuissa korkotukivuokratiloissa ja asumisoikeustaloissa. (Huotari, Törmä & Pentikäinen 2017, 7.) Yhteishallintolakia ei kuitenkaan sovelleta asumisoikeusyhdistyksien omistamissa asumisoikeustaloissa vaan lakia asumisoikeusyhdistyksistä. Asumisoikeustalojen säättely eroaa vuokrataloista muun muassa asumisoikeussopimussuhteen, asumisoikeussopimuksen ja käyttövastikkeen määräytymisessä. (Yhteishallinto ja toiminta vuokra-asumisessa 2008, 7-8.)

Asukasdemokratialla tarkoitetaan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia talon hallintoa ja hoitoa koskevissa päätöksissä. Asukkailla on muun muassa oikeus osallistua käyttövastikkeen määrittämiseen ja talojen kunnossapidosta päättämiseen. Asukasdemokratian tarkoitus on edistää talojen omistajien ja asukkaiden välistä tiedonvälitystä, yhteistyötä ja luottamusta sekä lisätä keskinäistä vastuuntuntoa taloa koskevissa asioissa. (Asukasdemokratia 2008, 5-7; Mitä asumisoikeushaltijan on hyvä tietää? 2016.)

Asukasdemokratian tarkoitus on lisätä asumisviihtyvyyttä sekä antaa asukkailla päätösvaltaa ja vaikutusmahdollisuuksia omaan asumiseensa. Asukasdemokratiaan osallistuminen on vapaaehtoista. Toimielimiä ovat muun muassa asukkaiden kokoukset, asukastoimikunnat ja talonomistajayhteisön hallitus. (Mitä asumisoikeushaltijan on hyvä tietää? 2016.)

2.3 Ilona-talojen asukastoiminta lähtee asukkaista

Jason Ilona-talot ovat yhteisöllisiä senioritaloja, joissa asuu samassa elämäntilanteessa olevia yli 55-vuotiaita henkilöitä. Kuokkalassa asuntoja on 53 ja asukkaita 67. Huhtasuolla asuntoja taas on 80 ja asukkaita 107. Asuntojen koot ovat 40 neliöstä 70 neliöön. Ilona-talojen erityispiirteinä ovat asukastoiminnanohjaus, neuvonta, yhteiset tilat ja yhteinen toiminta. Jo kohteita suunniteltaessa huomioidaan, että talon sijainti ja kulkuyhteydet ovat hyvät sekä peruspalvelut kuten kauppa ja terveyskeskus ovat lähellä. Kumpikin Ilona-talo on palveluiden ja hyvien liikenneyhteyksien ääressä. Talon tilat ovat esteettömät, turvalliset ja sen varusteet soveltuvat senioreille. Talon yhteisiä tiloja ovat olohuone, keittiö, kuntosali, saunat, hyvinvointihuone ja pesula. (Tyynelä 2016, 17, 28-30.)

Asukkaalla on asumisoikeus Jason omistamaan asuntoon. Hän maksaa asunnosta asumisoikeusmaksun, joka on 15 % asunnon arvosta. Asumisoikeusmaksun suuruus on kohteesta riippuen 17 000-37 000 €. Asunnosta maksetaan kuukausittain käyttövastiketta, jonka suuruus on kohteesta riippuen 9,60 €-11,50 €/m². Asukkaat maksa-

vat asukastoiminnanmaksun, joka kattaa muun muassa yhteistilojen käytön ja toiminnanohjaajan palvelut. Yhteiset tilat siivoaa siivousliike ja kiinteistönhuollon hoitaa huoltoyhtiö. (Tyynelä 2018.)

Toimintamallin kulmakivenä ovat yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen, jonka mahdollistavat viihtyisät yhteiset tilat ja toimintaa koordinoiva toiminnanohjaaja. Taloissa vallitsee keskinäisen avun ilmapiiri ja naapuriapu. Asukastoiminnalla ylläpidetään ja edistetään asukkaiden omatoimisuutta ja aktiivisuutta. Asukastoiminta on asukaslähteistä, sillä asukkaat luovat toiminnan. Toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista ja siinä hyödynnetään asukkaiden osaamista. Asukasdemokratian ja osallisuuden toteutuminen on tärkeää. (Tyynelä 2016, 13-20.) Jasolla asukkaiden osallisuus näkyy jo asuntojen hallintamuodossa. Asumisoikeussopimuksen myötä asukkaasta tulee yhdistyksen jäsen, jolloin hänellä on mahdollisuus vaikuttaa asumiseen liittyviin asioihin ja yhdistyksen toimintaan. (Jolanki & Teittinen 2017, 25.)

Jason toimintamallin avulla turvataan asukkaiden laadukas ja aktiivinen elämä heidän elämänsä loppuun asti omassa kodissaan. Asukastoiminnan kautta lisätään elämänlaatua ja turvallisuuden tuntua sekä ehkäistään yksinäisyyttä. Mallilla luodaan myös pohjaa eri tahojen väliselle yhteistyölle ikääntyvien palveluissa. Toimintamalli parantaa ikääntyvän väestön asuinoloja ja asumisviihtyvyyttä sekä auttaa heidän toimintakykynsä säilymistä. Samalla vähennetään julkisen sektorin palvelutarvetta, jolloin Jason toimintamallilla on sosiaali- ja asuntopoliittista merkitystä. (Tyynelä 2016, 13-14.)

2.4 Asukkaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä

Jason Ilona-talojen yhteisöllisyyttä ovat tutkineet Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto ja GeroCenter. Haastatteluilla ja kyselyillä on selvitetty, mitä yhteisöllisyys merkitsee Ilona-talojen asukkaille, miksi yhteisölliseen asumiseen on hakeuduttu, millaisia odotuksia asukkailla on asumismuotoa kohtaan ja miten odotukset ovat täyttyneet. (Jolanki & Teittinen 2016, 34.)

Yhteisölliseen senioritaloon muuttamisen suurimpia syitä olivat terveys, nykyisen asunnon ominaisuudet ja taloudelliset tekijät. Muuttajat ennakoivat mahdollisen terveydentilan heikkenemisen. Lisäksi entinen asunto saattoi olla epäkäytännöllinen tai sijaita syrjässä. Taloudellisena syynä saattoi olla se, että saadaan varoja omaan käyttöön tai halutaan jakaa perintöä etukäteen omille lapsille. (Jolanki & Teittinen 2016, 35.)

Asukkaat arvioivat, että yhteisöllinen asumismuoto lisää sosiaalista toimintaa ja harrastusmahdollisuuksia sekä lisää turvallisuuden tunnetta. Yksi tärkeä tekijä oli, että yhteisöllisyytenä nähtiin asioiden tekeminen yhdessä muiden asukkaiden kanssa. Asukkaat kokivat myös, että yhteisöllinen asuminen mahdollistaa asukkaiden keskinäisen avun paremmin kuin muut asumismuodot. Se lisää turvallisuuden tunnetta ja luottamusta muihin asukkaisiin. Yhteisöllisessä senioritalossa ei jää niin helposti yksin kuin muissa asumismuodoissa. Yksin muuttaneet kokivat muuton Ilona-taloon tuoneen paljon uutta elämään, lisää kontakteja, toimintaa ja uusia ystäviä. Asukkaiden kokemuksissa oli sekä käytännöllisiä ja sosiaalisia että elämäntyyliin liittyviä tekijöitä. (Jolanki & Teittinen 2016, 34-37.)

Asukkaat kokivat tärkeäksi, että he ovat päässeet mukaan Ilona-talon ja sen toiminnan suunnitteluun heti alusta alkaen. Asukkaat ovat heti rakentamisen aikana jo mukana prosessissa. Osallistavassa suunnittelussa asukkaat ovat itse toimijoita, jotka muokkaavat yhteistoiminnassa asumisympäristöään ja sen toimintaa. Silloin asuinympäristö on enemmän asukkaiden luomus kuin tavanomaisessa asuinrakentamisessa. Ikäystävällisessä asuinympäristössä on huomioitu eri-ikäisten ihmisten tarpeet ja toiveet. Siinä pyritään luomaan asuinympäristö, joka mahdollistaa omatoimisuuden, itsenäisen elämän ja oman elämäntyylin jatkuvuuden. (Jolanki & Teittinen 2016, 38-39.)

Asukkaat kokivat toiminnanohjaajan tärkeänä Ilona-talon arjessa. He kokivat hänet läheiseksi henkilöksi, jonka puoleen voi kääntyä kaikenlaisissa asioissa. Muuton jälkeen yhteisöllisyyden vaaliminen ja toiminnan järjestäminen ovat asukkaiden vastuulla ja toiminnanohjaaja on tässä tehtävässä tukena. (Jolanki & Teittinen 2016, 40-43.)

3 ASUINYMPÄRISTÖN MERKITYS IKÄÄNTYMISEEN

Ageing in place-ajattelu tarkoittaa paikallaan ikääntymistä tai paikoillaan vanhentumista. Ajattelun mukaan ikääntyvällä ihmisellä tulee olla mahdollisuus jatkaa asumista omassa asuin- ja elinympäristössään huolimatta ikääntymisen tuomista toimintakyvyn muutoksista. Tuttu asuinympäristö edistää oman elämäntavan ja sosiaalisen tuen säilymistä. Jotta tämä toteutuisi kääntyneiden asuminen vaatii uusien ratkaisujen kehittämistä niin asuinalueiden, asumisen kuin palveluiden näkökulmasta. (Hynynen 2015, 5.)

Asuinalueiden ja yhdyskuntasuunnittelun näkökulmasta olisi tärkeää huomioida fyysinen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön merkitykset asumisen ja arkielämässä selviytymisen kannalta. Suunnittelussa tulisi huomioida sekä asuntojen ja asuinympäristön esteettömyys sekä arjen toimintojen kannalta välttämättömien palveluiden saatavuus. Yhdyskuntasuunnittelun pitäisi myös mahdollistaa asuinalueiden yhteisöjen ja yhteisöllisyyden tuottamien voimavarojen toteutuminen ja käyttöön ottaminen, esimerkiksi naapuriapu, vapaaehtoistoiminta, sukupolvien välinen toiminta ja perheyhteyksien säilyminen. (Hynynen 2015, 11-13.)

Ageing in place-ajattelussa asumisen ympärille rakentuvat erilaiset, yksilöllisen tarpeenmukaiset hoiva- ja palveluratkaisut, jotka edesauttavat kotona asumista sekä ikääntyneen ihmisen osallisuutta omassa elämässään ja yhteisössään. Katariina Välikangas on laatinut ageing in place -ajattelun mukaisen ikääntyneiden asumisen suunnittelun tasot. Malli toteutuu, kun ageing in place-ajattelu läpäisee koko yhdyskuntasuunnittelun. Palvelujen järjestämisen ensijaisena vaihtoehtona on niiden tuominen ikääntyneiden luokse ilman, että heidän tarvitsisi muuttaa pois omasta kodistaan. (Hynynen 2015, 11-13.)

Kun laajennetaan ikääntymisajatusta ikäihmisen kodista laajemmalle, tulee eteen käsite ikäystävällinen kaupunki. Maailman terveysjärjestö WHO:ssa on käynnissä ”Ikäystävällinen kaupunki” ohjelma. Ikäystävällisiä kaupunkeja on ympäri maailmaa yhteensä 287 ja Iso-Britannian Manchesterin kaupunki on yksi näistä kaupungeista.

Kaupungin ikäystävällisen ympäristö -ohjelman tavoitteena on luoda asuinympäristöjä, jotka ovat esteettömiä ja turvallisia. Lisäksi ne mahdollistavat osallistumisen yhteisön toimintaan ja aktiivisen elämän ikääntymisestä huolimatta. Keskeisiä toimijoita ovat alueiden asukkaat, kaupunki, yliopistot, asuntorakentajat, yrittäjät ja muut keskeiset toimijat. Ohjelman avulla on luotu toimivia malleja käytännön elämään. (Jolanki & Teittinen 2017, 57-59.)

Ageing in place -ajattelu sopii hyvin Ilona-talon toimintamalliin. Ilona-talon asukas voi asua omassa kodissaan niin kauan kuin se on mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Tarvittaessa asukas saa palveluita pärjätäkseen omassa kodissaan. Lisäksi asukkaan tukena on asukastoiminnanohjaus ja yhteisöllisyys.

4 ASUKASTOIMINNANOHJAUS PERUSTUU PALVELUOHJAUKSEEN

4.1 Asukastoiminnanohjaus Ilona-taloissa

Viitekehyksen Ilona-talon asukastoiminnanohjaukselle antaa palveluohjauksen käsite, jonka perustana on case management. Ilona-talossa tehtävä ohjaus on toiminnanohjausta tai asukastoiminnanohjausta. Pietiläisen ja Seppälän (2003) mukaan palveluohjauksella tarkoitetaan niitä tehtäviä, joilla asiakkaan ja viranomaisia edustavan palveluohjaajan yhteistyönä suunnitellaan, organisoidaan, yhteen sovitetaan ja arvioidaan palveluja. Näitä palveluita asiakas tarvitsee sen hetkisen elämänsä elämäntilanteensa tueksi. Palveluohjaus on asiakkaan kanssa tehtävän työn menetelmä sekä palveluiden yhteensovittamista organisaatioiden tasolla. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 10-11.)

Suomisen ja Tuomisen (2007) määritelmän mukaan palveluohjaus perustuu asiakkaan kohtaamiseen ja hänen itsenäisen elämänsä tukemiseen. Heidän mukaansa palveluohjauksen määritelmä riippuu siitä, kuvataanko palveluohjaajan ja asiakkaan suhdetta vai palveluohjaajan toimintaa. (Suominen & Tuominen 2007, 13.) Myös

Hänninen (2007, 12) korostaa, että palveluohjauksen keskeisiä periaatteita ovat asiakkaan ja palveluohjaajan aito kohtaaminen ja luottamuksellinen suhde.

Palveluohjaus on viranomaisten toimintaan liittyvä käsite, mutta Jason asukastoiminnassa ei ole viranomaista. Palveluohjaus kuvaa asiakkaan ja viranomaisen välistä suhdetta. Palveluohjaus on asiakkaan kanssa tehtävän työn menetelmä eli case management, että palveluiden yhteensovittamista organisaatioiden kanssa eli service coordination. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 10-11.) Case management on työmenetelmä, jossa tietty henkilö tai tiimi koordinoi ja pitää yllä virallisen ja epävirallisen tuen sekä eri toimintojen kokonaisuutta. Näin voidaan edistää asiakkaan toimintakykyä ja hyvinvointia. (Suominen & Tuominen 2007, 36.)

Case management työmenetelmänä sopii lähestymistavaksi sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdistämisessä ja koordinoinnissa erilaisissa tilanteissa (Lukersmith ym. 2016, 10). Case management on asiakaslähtöinen strategia, jolla pyritään palvelujen ja etuuksien koordinointiin. Sillä pyritään vastaamaan asiakkaan tarpeisiin ja huomioimaan myös tulevat haasteet. (Moxley 1989, 11-12.) Menetelmää käytetään monenlaisissa palveluissa kuten terveydenhuollossa, vanhustenpalveluissa ja työllisyyden hoidossa. Sitä käytetään niin yksityisellä, julkisella kuin kolmannellakin sektorilla. (Lukersmith ym. 2016, 1.)

Ilona-talon asukastoiminnanohjaus on palveluohjausta. Palveluohjauksessa pyritään asiakkaan mahdollisimman itsenäisen elämän tukemiseen. Palveluohjauksen tulee perustua asiakkaan ja palveluohjaajan luottamuksellisen suhteen rakentamiseen. Kohtaaminen on palveluohjaajan tärkein työkalu. Toiminta on asiakkaan vahvistamista, valtaistamista tai voimaannuttamista. (Suominen & Tuominen 2007, 22-43.)

4.2 Kuntoutuksenohjaaja asukastoiminnanohjaajana

Asukastoiminnanohjaajan työ soveltuu hyvin kuntoutuksenohjaajalle. Kuntoutusohjaus on kuntoutujan ja hänen lähiyhteisönsä tukemista, neuvontaa ja ohjausta sekä kuntoutujan toimintamahdollisuuksiin liittyvistä palveluista tiedottamista. Kuntoutusohjaus on prosessimaista toimintaa. Se on toimintana monisuuntainen vuorovaikutustapahtuma, jossa merkittävänä työvälineenä on työntekijän oma persoonallisuus, kyvykkyys ja luovuus. (Kuntoutusohjausnimikkeistö 2003, 8.)

Kuntoutusohjaustyössä toteutuu neuvova, ohjaava, opastava ja informoiva työote. Kuntoutusohjaajan työn tarkoituksena on edistää kuntoutusta tarvitsevien eri elämäntilanteissa olevien eri ryhmien selviytymistä ja toimintamahdollisuuksia sekä vaikuttaa kuntoutujan ja hänen ympäristönsä väliseen suhteeseen. (Kuntoutusohjausnimikkeistö 2003, 8.) Ilona-talossa toiminnanohjaajan asukkaiden kanssa tehtävä työ on juuri neuvontaa, opastusta ja tiedottamista. Asukastoiminnanohjaus on asukkaan toimintakykyä ylläpitävää ja parantavaa sekä elämänlaatua ylläpitävää. Ilona-talossa se tapahtuu asukkaan ja toiminnanohjaajan välillä.

5 YHTEISÖLLISYYDELLÄ YHTEENKUULUVUUTTA

Yhteisöllisyydestä on kiinnostuttu ikääntyneiden ihmisten palveluiden ja asumismallien kehittämisessä. Sillä voidaan lisätä sosiaalisia kontakteja ja vähentää yksinäisyyttä. Yhteisöllisyyden on osoitettu olevan yhteydessä hyvinvointiin ja terveyteen. Yhteinen toiminta ja vuorovaikutus luovat yhteishenkeä, luottamusta, turvallisuutta ja kokemusta elämän hallittavuudesta. (Hyypä 2005, 56-67.) Labitin (2015, 32) mukaan yhteisöasuminen voi tukea hyvää ikääntymistä (aging well) edesauttamalla muun muassa osallisuuden tunnetta ja asuinyhteisön solidaarisuutta.

Ilmarisen tutkimuksen mukaan joka kolmas vanhuuseläkkeelle siirtyvä henkilö on kiinnostunut yhteisöllisestä asumisesta. Lähes puolet tutkimuksen vastaajista haluaisi

muuttaa senioreille suunniteltuun asuntoon ennen kuin oma toimintakyky heikenee. Tutkimuksen mukaan yhteisöllisessä asumisessa kiinnostaa eniten turvallinen ja esteetön asuminen, mahdollisuus saada apua, kohtuuhintaisuus ja yhteinen harrastustoiminta. (Yhteisöllinen asuminen kiinnostaa joka kolmatta ikääntyvää 2017.)

Yhteisöllisyys tarkoittaa sosiaalisten suhteiden verkostoa, joiden kautta ihmiset voivat suunnitella ja toteuttaa haluamaansa toimintaa. Merkittävää yhteisöllisyydessä on vuorovaikutuksen laatu, ihmissuhteiden verkostojen avoimuus ja luottamus. (Hyypä 2002, 50, 113.) Kangaspunta, Aro ja Saastamoinen (2011) nostavat esille samoja tekijöitä. Yhteisöjen keskeisiä piirteitä ovat yhteinen toiminta, yhteiset tavoitteet ja yhteenkuuluvuuden tunne. Hyvään yhteisöön kuuluu vapaaehtoisuus, demokraattinen päätöksenteko, tasa-arvoisuus, jäsenten itsemääräämisoikeus, luottamus, turvallisuus ja vastavuoroisuus. (Kangaspunta ym. 2011, 15-34.) Myös Hirvola (2016, 35-37) nostaa esille, että yhteisössä ihmiset ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja kaikki voivat osallistua ja kokea kuuluvansa johonkin.

Hyypän (2002) mukaan kaikkein tärkein yhteisön ominaisuus on yhteishenki, joka perustuu yhteiseen historiaan. Historialla tarkoitetaan yhteistä kulttuuritaustaa. Jos yhteisön yhteinen päämäärä on vahva, voi syntyä vahva yhteistunne. (Hyypä 2002, 27.) Yhteisön jäseniä voi yhdistää myös samanlainen tausta, kulttuuri tai samanlaiset arvot (Hirvola 2016, 35-37). Evansin (2009, 200) mukaan hyvässä yhteisössä siedetään erilaisuutta ja ilmapiiri on suvaitseva.

Toisaalta yhteisöissä on myös haasteita, sillä esimerkiksi eri henkilöillä voi olla erimielisyyksiä. Ikääntyneiden yhteisöissä voi tuoda erityishaasteita iän myötä lisääntyvät terveysongelmat kuten esimerkiksi muistisairaudet. Asumisen eri hallintamuodot voivat tehdä eroa asukkaiden välille. (Jolanki & Vilkkö 2015, 111-125.) Myös tiivis kanssakäyminen voi edesauttaa henkilöiden välisiä ristiriitoja (Evans 2009, 200).

Yhteisöllisyyden rinnalla käytetään sosiaalinen pääoma -käsitettä, jolla tarkoitetaan vapaaehtoista kansalaistoimintaa omissa yhteisöissä. Sosiaalisen pääoman perustana voidaan pitää toimivaa yhteisöä. Sosiaalisen pääoman seurauksena syntyy me-henki, joka lisää ryhmään kuulumisen tunnetta eli osallisuutta. (Hyypä 2002, 11.)

6 SENIORIASUMISEN MALLEJA SUOMESSA

Senioritaloille ei ole virallista määritelmää Suomessa. Viime vuosina on tullut erilaisia senioreille suunnattuja asumismuotoja. Monet niistä ovat erilaisia palvelutaloja tai muita hoivapalveluja tuottavia taloja ja nousussa ovat myös monisukupolvikorttelit tai palvelukorttelit.

Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen Ikääntyneet yhdyskuntarakenteessa-hanke selvitti ikääntyneiden asumisen tilaa. Asukasbarometrin mukaan kerrostaloasumisen toiveet alkavat lisääntyä 60 ikävuoden jälkeen. Ikääntyneet toivovat vaivatonta ja helppohoitoista asumista. Asunnolta ja asuinympäristöltä toivotaan esteettömyyttä, rauhallisuutta ja meluttomuutta. Tärkeä tekijä on myös keskeisten palvelujen kuten terveystalujen, pankki- ja kauppapalveluiden helppoa saavutettavuutta. Asuinalueen maine, naapuruston samanhenkisyys ja ympäristön tuttuus ovat ikääntyneille tärkeämpiä tekijöitä kuin muille ikäryhmille. (Ikääntyneiden asumisen tarpeet ja erilaiset asumisratkaisut esillä Ikääntyneiden asumisen kehittämisselämin seminaarissa 17.5.2017.)

6.1 Kotosalla-konsepti

Kotosalla Säätiön ja YH-Kodit Oy:n luoma Kotosalla-konsepti on asuntomalli, jonka kohteita on Hämeenlinnassa, Tampereella ja Turussa. Asukkaat ovat yli 55-vuotiaita ja he voivat valita joko asumisoikeus- tai vuokra-asumisen. Mallissa korostetaan yhteisöllisyyttä ja asukkaiden käytössä on yhteisiä tiloja. Asumisen tukena on palveluohjaaja ja erilaisia palveluita, joista asukkaat maksavat jäsenpalvelumaksua. Maksuun kuuluvat palveluohjaajan palvelut, remonttipalvelut, palvelusihteerin palvelut, turvapalvelut, palvelujohtajan palvelut sekä tilojen käyttö. (Kotosalla 2017.)

Talossa oleva palveluohjaaja auttaa ja neuvoo asukkaita palveluiden järjestämisessä. Konseptissa käytetään palveluohjaajasta käsitettä ”laajennettu lähiomainen”. Koto-

salla-mallin palvelumalli on asukkaiden kunnon ylläpitäminen ja omatoimisen asumisen tukeminen. Asukkaille järjestetään lisäksi erilaista toimintaa kuten tapahtumia, kuntosaliryhmiä ja retkiä. (Kotosalla 2017.)

6.2 Jyväskylän Hoivapalveluyhdistyksen Senja-kortteli

Jyväskylässä aloitettiin rakentaa Senja-korttelia vuonna 2009, kun työyhteisöliittymä TA-yhtiöt, Jyväskylän Nuoriso- ja Palveluasunnot Oy, NCC Rakennus Oy ja Jyväskylän Hoivapalveluyhdistys ry aloittivat korttelikohtaisen rakentamisen suunnittelun ja senioriasumisen palvelukonseptin kehittämisen. Kortteli valmistui vaiheittain vuosina 2014-2016. Kortteli tarjoaa yli 55-vuotiaille senioreille vuokra-, asumisoikeus- ja omistusasumista sekä tehostettua palveluasumista. (Senjakoti 2017.)

Korttelia hallinnoi Pehtorinhuolto, johon kuuluvat rakennuttajien lisäksi huoltoyhtiö TL-Maint. Jokaisessa asuintalossa on asukastila, jossa asukkaat voivat kokoontua ja järjestää toimintaa. Jokaisella talolla on asukastoimikunta tai hallitus. Korttelissa toimiva palveluohjaaja on yhteyshenkilö asukkaiden, isännöinnin, huoltoyhtiön ja rakennuttajien välillä. Hän työskentelee asukkaiden kanssa ja mahdollistaa yhteistoimintaa ja antaa henkilökohtaista neuvontaa. Korttelissa toimii lisäksi ravintola sekä Jyväskylän kaupungin päiväkeskus. Jyväskylän Hoivapalveluyhdistys on saanut Senja-korttelin asukkaiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittämiseen hankerahoituksen ”Virtaa Senjaan” Sosiaali ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselta (STEA) vuoden 2019 loppuun asti. Hankkeessa kehitetään korttelin asukkaiden toimintaympäristöä ja hyvinvointipalveluita. (Senjakoti 2017.)

6.3 Yhteisöasumista Kotisatama-senioritalossa

Kotisatama-senioritalo on vuonna 2015 valmistunut Aktiiviset Seniorit ry:n rakennuttama omistusasumista tarjoava senioritalo Kalasatamassa Helsingissä. Kohde on yli 48-vuotiaille suunnattu itsepalvelutalo. Kotisataman toiminta on asukaslähtöistä ja

asukkaiden omien tarpeiden ja toiveiden mukaista. Toiminta on riippuvaista asukkaiden aktiivisuudesta ja vastuunkantamisesta. Asukkaat hallinnoivat taloa ja organisoivat toimintaa yhdessä. Asioista päätetään pienryhmissä ja asukastapaamisissa. (Jolanki & Teittinen 2017, 29.)

Kotisatama on yhteisöasumista, jossa asukkailla on velvollisuus osallistua työryhmiin, jotka huolehtivat talon yhteisistä tehtävistä kuten siivouksesta. Senioritalon asukkaat osallistuvat muun muassa yhteisten aterioiden valmistamiseen ja yhteistiloista huolehtimiseen. Talossa järjestetään erilaisia harrasteryhmiä, tilaisuuksia, retkiä ja juhlia. Yhteisiä tiloja ovat ruokasali-monitoimitila, yhteiskeittiö, kirjasto, askartelutilat, vierashuone, sauna ja kuntosali. Talon toiminnassa keskeistä on myös osallistua ympäröivän yhteisön toimintaan ja avata talon toimintaa ulkopuolisillekin toimijoille. (Jolanki & Teittinen 2017, 29-32.)

Kotisataman asukkaiden kokemuksia asumisesta on selvitetty kyselyjen ja haastattelujen avulla. Niiden mukaan valtaosa vastaajista koki talon yhteisölliseksi (87 %) ja koki olevansa yhteisön jäsen (87 %) sekä voivansa vaikuttaa yhteisössä (80 %). Monet kokivat, että muuttaminen taloon ja sen yhteinen toiminta on vähentänyt yksinäisyyttä ja tuonut lisää sosiaalisia kontakteja. Haasteena nousivat esille päätöksenteo ja tiedonkulku, joissa koetaan olevan haasteita. Jotkut taas kokivat yhteisön liian kontrolloivana. (Jolanki & Teittinen 2017, 32-33.)

6.4 Jätkäsaaren Sukupolvienkortteli

Vuonna 2017 valmistui Asuntosäätiön, Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiön (HOAS) ja Settlementiasuntojen rakennuttama Sukupolvienkortteli Jätkäsaaren Helsinkiin. Konseptin kehittämisessä on ollut mukana myös Aalto yliopisto, Tekes, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA), ympäristöministeriö ja Helsingin kaupunki. Kortteli koostuu kolmesta kiinteistöstä ja niitä yhdistävistä yhteistiloista. (Jalava ym. 2017, 42.)

Vuokra-asuntoja korttelissa on 133 ja taloissa asuu eri-ikäisiä henkilöitä ”vauvasta vaariin”. Korttelissa on kaikille asukkaille avoin asukastila, asukkaiden yhteinen olohuone ja keittiö. Setlementtiasuntojen kohteissa noudatetaan yhteishallintolain mukaista asukasdemokratiaa, joka toteutuu asukaslähtöisenä yhteisöllisyytenä. Asukastoimikunta on talon päättävä elin, joka osallistuu muun muassa talokohtaisen budjetin laadintaan ja päättää talon hankinnoista. (Jalava ym. 2017, 42.)

Monisukupolvikorttelissa työskentelevän yhteisökoordinaattorin tehtävänä on yhteistyön kehittäminen talon sisällä ja lähiympäristössä. Hän auttaa ja neuvoo erilaisissa asumiseen liittyvissä asioissa. Hän aktivoi ja kannustaa asukkaita yhteisöllisyyden syntymiseksi ja ylläpitämiseksi. Yhteisökoordinaattorin toimintamalli perustuu sosiaaliseen isännöintiin. (Sukupolvienkortteli 2017.)

Asukastoimikunta, asukkaat ja yhteisökoordinaattori suunnittelevat talon yhteistä toimintaa, jota on muun muassa kerho- ja harrastetoiminta, tapahtumat, retket, juhlat ja talkoot. Kerhotoiminta on asukasvetoista. Toiminnot ovat talokohtaisia, lähialueen tai kaikkia yhtiön taloja koskevia. (Sukupolvienkortteli 2017.)

Setlementtiasunnot selvittivät tutkimuksella, tukeeko sen kehittämä yhteisöllisen asumisen malli asukkaiden hyvinvointia. Tutkimus osoitti, että yhteisökoordinaattorien tarjoamalla henkilökohtaisella tuella on suuri merkitys asukkaiden elämänhallinnan ja kotona pärjäämisen kannalta. Asukkaat kokivat, että asuminen monisukupolvikorttelissa on vaikuttanut myönteisesti heidän hyvinvointiinsa. Tutkimus osoitti, että henkilökohtaisen tuen lisäksi yhteisöjen rakentamisessa onnistuminen on tärkeää. Asukkaiden monipuolinen osallistuminen on todettu parantavan merkittävästi ikäänntyneiden toimintakykyä ja siirtävän laitoshoidon tarvetta. (Tykkyläinen 2016.)

7 ERILAISIA MALLEJA SENIORITALOISTA ULKOMAILLA

Edelläkävijämaita senioreiden yhteisöasumisessa ovat Hollanti, Tanska ja Ruotsi, joissa toiminta on vakiintunut ja eri-ikäisten asumisyhteisöjä on kymmeniä. Tanskassa on erityisesti senioreiden yhteisöasumista. Senioreiden yhteisöasuminen on alkanut yleistyä viime vuosien aikana Suomen kanssa samassa tahdissa Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa, Saksassa ja Espanjassa. (Brenton 2013.) Erityisiä eläkeläiskyliä on muun muassa Englannissa, Australiassa, Yhdysvalloissa ja Uudessa-Seelannissa. Ne ovat senioreille tarkoitettuja alueellisesti rajattuja alueita, jotka ovat esteettömiä ja niissä on tarjolla erilaisia sosiaali- ja terveyspalveluita. (Evans 2009, 199-206.)

7.1 Färdknäppen Ruotsissa

Färdknäppen Tukholmassa on vuonna 1993 perustettu Ruotsin ensimmäinen ikääntyneille suunnattu yhteisöllistä asumista tarjoava asuintalo. Talon omistava Familjebostäder-yhdistys on rakennuttanut Tukholmaan kolme muuta yhteisötaloa. Yli 40-vuotiaat asukkaat asuvat vuokralla ja maksavat yhteistiloista ja -toiminnasta kuukausimaksua. Talossa on asukkaille yhteinen keittiö, ruokailuhuone, olohuone, harrastetiloja, sauna ja kaksi vierashuonetta sekä kattoterassi ja iso puutarha. Asukkaat hoitavat yhdessä talon toiminnalliset ja hallinnolliset tehtävät. (Välikangas 2009, 16.)

Färdknäppenissä on 43 asuntoa, jotka ovat yksiöitä, kaksioita ja kolmioita. Yhteistiloja on kaikkiaan noin 400 neliötä. Asukkaista puolet on työssäkäyviä ja puolet eläkkeellä olevia asukkaita. Asukkaat ovat 43-70-vuotiaita. Asukkaiden mielestä on tärkeää, että talossa asuu eri-ikäisiä ihmisiä. Asukkaat huolehtivat talon toiminnoista kuten kiinteistönhoito, siivous, tapahtumien järjestäminen ja ruonlaitto. Asumismuodon etuja on muun muassa alhaiset asumiskulut, yhteishankinnat, yhteisöllinen toiminta ja naapuriapu. Asumismuotoa pidetään myös ympäristön, talouden ja sosiaalipolitiikan kannalta kestäväänä asumismuoto. (Kollektivhuset Färdknäppen 2018.)

7.2 Oakcreek Yhdysvalloissa

Oakcreek on asukkaiden vuonna 2009 perustama yli 55-vuotiaille tarkoitettu yhteisöasumisen kohde Stillwaterissa Yhdysvalloissa. Kahdeksan kotitaloutta perusti vuonna 2009 yhteisön, joka koostuu 24 rivitaloasunnoista ja yhteiskäytössä olevasta rakennuksesta sekä suuresta piha-alueesta. Kodit ovat pieniä, mutta niitä täydentävät väljät yhteistilat. Yhteisiä tiloja ovat muun muassa olohuone, keittiö ja askartelutila. Asukkaat huolehtivat yhteistilojen siivouksesta, kiinteistönhoidosta ja ruoanlaitosta. (Jalava ym. 2017, 55.)

Yhteisölle on luotu omat pelisäännöt. Kuukausittaisissa asukastapaamisissa päätetään yhteisön asioista. Tärkeitä asioita yhteisössä on, että asukkaat kunnioittavat toisiaan, arvostavat toisiaan, asioita tehdään yhdessä, on omaa rauhaa, mutta myös yhteisöllisyyttä. Mallissa tärkeää on yhteisöllisyyden merkityksen ymmärtäminen, paikallaan ikääntyminen ja omasta asuinympäristöstä huolehtiminen. (Oakcreek community 2018.)

7.3 Habion Hollannissa

Yhteiskunnallinen yritys Habion tarjoaa kohtuuhintaisia asumis- ja hoivapalveluja erityisesti eläkeikäisille ihmisille. Vuonna 1952 perustetulla Habionilla on kohteita ympäri Hollantia. Keskeistä on turvallinen ja mukava asuminen sekä sosiaaliset kontaktit ja osallisuus yhteisössä ja mahdollisten hoivapalveluiden saatavuus. Habionin tavoitteena on tehdä taloistaan yhteisöllisyyttä edistäviä toimintakeskuksia, jotka tarjoavat asumis- ja hoivapalveluiden lisäksi myös muuta toimintaa ja kokoontumistiloja paikallisille asukkaille. Asukkaat suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Tavoitteena on samalla muuttaa vanhuutta koskevaa negatiivista asennetta positiivisemmaksi. (Jolanki & Teittinen 2017, 48-50.)

Paikalliset asukkaat ovat keskeisessä asemassa toiminnan aloittamisessa ja kehittämisessä. Yhteistyökumppaneita ovat muun muassa hoivapalveluyritykset, viranomaiset

ja järjestöt. Toimijoina on runsaasti vapaaehtoisia. Talot ovat siis sekä asukkaiden kohteja, että lähialueen asukkaiden kokoontumispaikkoja. (Jolanki & Teittinen 2017, 48-50.)

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Jason Ilona-talojen asukkaiden kokemuksia Ilona-talojen yhteisestä toiminnasta eli asukastoiminnasta. Miten asukastoiminta toteutuu ja mitkä ovat toiminnanohjaajan tehtävät asukastoiminnassa? Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaiseksi Ilona-talojen asukkaat kokevat asukastoiminnan.

Opinnäytetyö on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, jonka tutkimusaineiston keräysmuoto on kysely. Määrällinen tutkimus edellyttää tutkittavan ilmiön tuntemista, jolloin voidaan laatia tutkimusongelman mukaiset tutkimuskysymykset. Määrällisen tutkimuksen edellytys on, että tutkittava ilmiöstä on ymmärrys ja siihen vaikuttavien tekijöiden suhteet tulee olla tiedossa. Opinnäytetyö on tieteellinen, kun tutkimus tehdään oikein ja käytetään hyväksi koettuja menetelmiä. (Kananen 2015, 73, 81, 197.)

Aineiston kerääminen

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselyllä, joka jaettiin Huhtasuon ja Kuokkalan Ilona-talojen asukkaille. Nämä Ilona-talot valittiin kohteeksi, koska ne ovat valmiita ja niissä asuu asukkaat. Näiden talojen asukkaat ovat asuneet vuodesta kolmeen vuotta Ilona-talossa. Kysely jaettiin asukkaiden asuntoihin paperisena kyselynä, koska kaikille asukkaille tarjottiin mahdollisuus vastata kyselyyn. Myös opinnäytetyön toimeksiantajan Jason edustajat halusivat, että kaikki asukkaat pääsevät halutessaan vastaamaan kyselyyn.

Kyselylomake (liite 2) laadittiin Webpropol-tilasto-ohjelman avulla ja kysely jaettiin vastaajille paperisena postikyselynä. Kananen (2015, 15) korostaa, että lomakkeen

yhteensopivuus ja toimivuus tilasto-ohjelman kanssa tulee testata ennen aineistonkeruuta. Tilasto-ohjelman mukaisella kyselylomakkeella taattiin, että vastaukset voidaan käsitellä tilasto-ohjelman avulla. Lisäksi kyselylomaketta analysoitiin Jason johdoryhmässä sekä Ilona-talojen asukastoimikunnissa.

Kyselyn kysymykset laadittiin tutkimusongelman pohjalta. Kysymykset olivat strukturoituja kysymyksiä eli niissä oli useita vastausvaihtoehtoja. Kanasen (2015) mukaan strukturoidut kysymykset voivat olla muodoltaan valintakysymyksiä, monivalintakysymyksiä tai skaalakysymyksiä. Vastausvaihtoehdot ovat valmiina ja vastaaja valitsee mielipidettään vastaavan vaihtoehdon. (Kananen 2015, 235.) Kyselyssä käytettiin tilasto-ohjelman peruskysymystyypeistä valinta- ja monivalintakysymyksiä. Näin taattiin, että vastaukset on mahdollista käsitellä ohjelmalla. Lisäksi käytettiin avoimia kysymyksiä ja matriisikysymyksiä, joissa vastaaja voi ottaa kantaa erilaisiin väittämiin valitsemalla asteikolta mielipidettään vastaavan vaihtoehdon.

Kyselylomakkeesta pyrittiin tekemään rakenteellisesti jaoteltu ja selkeä, jotta vastaajan olisi helppo vastata siihen. Tutkimuksen hyödyistä tuotiin esille sen hyödyllisyys vastaajalle, Ilona-talolle ja Jasolle. Lisäksi korostettiin vastauksen luottamuksellisuutta. Kanasen (2015) mukaan on tärkeää, että kysymykset ovat yksiselitteisiä, jottei tulkinnanvaraa jää. Kysymysten tulee olla käyttökieltä ja kysymystekstin tulee olla vastaajan kannalta ymmärrettävää. Lisäksi kysymyksessä tulee olla vain yksi asia ja kysymysten ei tulisi olla pitkiä. (Kananen 2015, 230-231.) Kyselyn laadinnassa huomiointiin nämä tekijät. Kyselylomake testattiin kolmella Ilona-talon asukkaalla sekä viidellä muulla henkilöllä. Lomaketta korjattiin palautteen perusteella ja muun muassa kysymystyyppjä muutettiin.

Kyselyn toteutus

Ennen kyselylomakkeen jakelua pidettiin infotilaisuudet asukaskyselystä kummankin Ilona-talon asukkaille ja innostettiin vastaamaan siihen. Sen jälkeen saatekirje (liite 1), kyselylomake ja vastauskirjekuori jaettiin kaikkiin Huhtasuon ja Kuokkalan Ilona-talojen asuntoihin jokaiselle asukkaalle. Postikyselyn tutkimuslomake koostuu saatekirjeestä, kysymyksistä ja vastauskuoresta (Kananen 2015, 251). Vastausaikaa oli 14

päivää. Asukkaat saivat palauttaa kyselylomakkeen oman Ilona-talon yhteistilassa olleeseen palautuslaatikkoon. Asukkaita muistutettiin Ilona-talojen Infokanavilla ja ilmoitustauluilla kaksi kertaa ennen palautusajankohtaa vastaamaan kyselyyn.

Määräaikaan mennessä palautuneet kyselylomakkeet tarkistettiin, että kaikkiin kysymyksiin oli vastattu asianmukaisesti. Kanasen (2015, 204) mukaan epätäydellisesti täytettyjä voidaan ottaa vastaan mukaan harkinnanvaraisesti, mutta pienet puutteet eivät haittaa. Kaikki kyselylomakkeet hyväksyttiin. Kyselylomakkeet numeroitiin ja tallennettiin Webpropol-tilasto-ohjelmaan, josta otettiin kyselyn tulosten peruseräraportti. Tulokset laadittiin analysoimalla raportteja, joita otettiin Webpropol-ohjelmasta. Raporteista vertailtiin myös eri talojen vastauksia.

Kyselyssä olleen avoimen kysymyksen ”Mitkä ovat kolme parasta asiaa Ilona-talossa?” vastaukset lajiteltiin aihealueittain ja laskettiin eri aihealueiden määrät vastauksissa. Niistä kävi selkeästi ilmi, mitkä ovat keskeisimmät asiat.

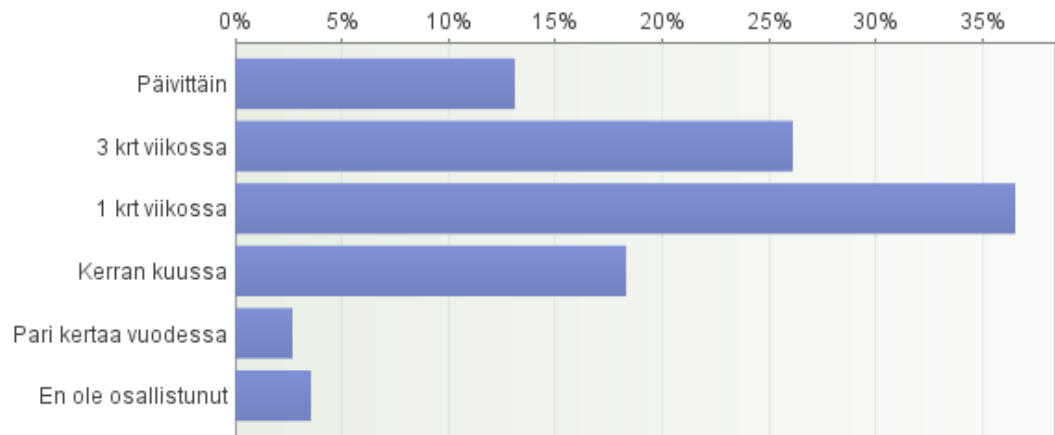
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselylomakkeita jaettiin 172 kappaletta, joista palautui 118 lomaketta. Vastausprosentti oli korkea, 68 %. Kanasen (2015, 263) mukaan postikyselyssä päästään yleensä 30 vastausprosenttiin. Vastaajista naisia oli lähes 70 % ja miehiä oli reilut 30 %. Vastaajista puolet oli 66-75-vuotiaita ja suurin osa, yli 60 % oli Huhtasuon Ilonasta. Vastaajista Ilona-talossa oli asunut vuoden noin 35 %, kaksi vuotta asuneita oli 27 % ja kolme vuotta noin 30 %.

Asukastoiminta

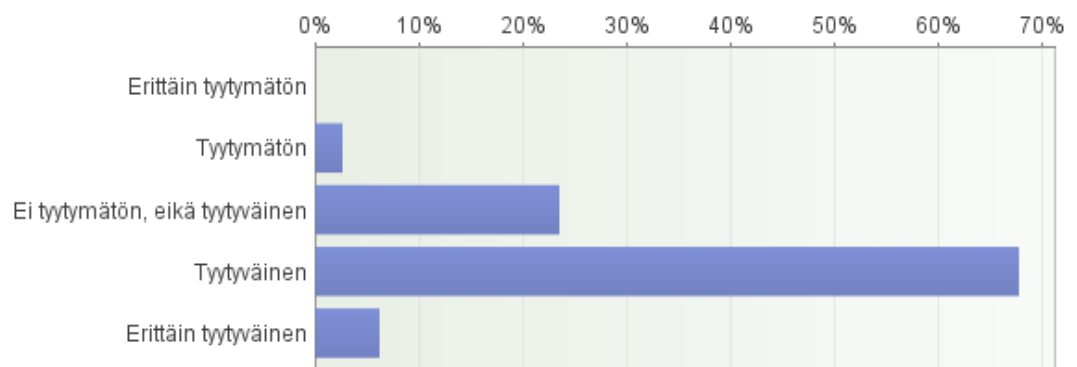
Ilona- talojen **yhteiseen toimintaan osallistui** (kyselylomakkeen kysymys numero 5) päivittäin noin 15 % vastaajista. Kuviosta 2 käy ilmi, että kolme kertaa viikossa toimintaan osallistui noin 30 % ja kerran viikossa toimintaan osallistui vastaajista yli 35 %. Noin kolme prosenttia ilmoitti, ettei ole osallistunut yhteiseen toimintaan. Ajan

puute ja terveydelliset syyt estivät osaa vastaajia osallistumasta yhteiseen toimintaan. Osa taas ei kokenut tarvitsevansa yhteistä toimintaan.

Kuvio 2. Miten usein asukkaat osallistuvat Ilona-talon asukastoimintaan?

80 % asukkaista oli tyytyväisiä **asukkaiden mahdollisuuksiin vaikuttaa talon yhteisen toimintaan** (kysymys 7), kun taas tyytymättömiä oli pari prosenttia vastaajista (kuvio 3).

Kuvio 3. Miten tyytyväisiä asukkaat ovat mahdollisuuksiinsa vaikuttaa Ilona-talon asukastoimintaan?

Noin 75 % :n vastaajan mielestä asukkailla oli mahdollisuus vaikuttaa talon yhteiseen toimintaan (kysymys 8) toiminnanohjaajan tuumaustuokiassa, jossa suunnitellaan ja

kehitetään yhdessä asukastoimintaa. Yhtä hyvä mahdollisuus oli vaikuttaa asukastoimikunnan puheenjohtajan kahvitilaisuudessa, jossa keskustellaan asukkaiden aloitteista asukastoimintaan, talon teknisiin asioihin sekä hankintoihin liittyen. Noin 40 % vastaajista koki, että myös asukastoimikunnassa voi vaikuttaa talon yhteiseen toimintaan. Vastaajista lähes 30 % kertoi asukashallintoalueen asukaskokouksessa olevan mahdollista vaikuttaa asioihin. Vastaajien oli mahdollista vastata useampaan vaihtoehtoon, mutta ei tärkeysjärjestystä. Tämä selittää vastausten prosenttiosuudet.

Vastaajat saivat myös kertoa, mitä muita vaihtoehtoja asukkailla on vaikuttaa talon yhteiseen toimintaan. Asioista voi keskustella toiminnanohjaajan, asukastoimikunnan puheenjohtajan tai sen jäsenten kanssa. Lisäksi toiminnanohjaajalle voi tehdä esityksiä asioista. Yhteisestä toiminnasta voi keskustella muiden asukkaiden kanssa yhteisissä tapaamisissa muun muassa päiväkahveilla, saunassa, toimintaryhmissä ja muissakin epävirallisissa kohtaamisissa.

Yhteiset tilat

Suurin osa, yli 60 % vastaajista koki, että yhteinen Olohuone **sopii hyvin yhteiseen toimintaan** (kysymys 9). Huonosti se sopi noin kuuden prosentin mukaan yhteiseen toimintaan. Kuokkalan Ilonan asukkaat olivat tyytymättömämpiä talon tiloihin kuin Huhtasuon Ilonan asukkaat, sillä osa vastaajista koki ne pieniksi ja epäkäytännöllisiksi.

Suurin osa vastaajista totesi Hyvinvointihuoneen sopivan hyvin yhteiseen toimintaan. Hyvinvointihuoneessa eri hyvinvointipalveluyrittäjät kuten esimerkiksi fysioterapeutti, hieroja, jalkojenhoitaja ja parturi-kampaaja pitävät vastaanottoa. Samoin suurin osa vastaajista koki, että kuntosali sopii hyvin yhteiseen toimintaan. Yhteistilojen saunat sopivat vastaajien mielestä hyvin yhteiseen toimintaan, sillä vain pari prosenttia koki niiden sopivan huonosti. Lähes kaikki vastaajat kokivat Ilona-talojen piha-alueiden soveltuvan hyvin yhteiseen toimintaan. Noin 70 % vastaajista ilmoitti, että biljardipöytätila soveltuu hyvin yhteiseen toimintaan, kun taas noin 10 % mukaan se sopi huonosti.

Vastaajat saivat kertoa, **mitä yhteisiä tiloja he toivoisivat Ilona-taloon** (kysymys 10). Vastaajat vastasivat, että kokoustilat olisivat tarpeen. Monet harrastusryhmät kaipaavat rauhallista keskustelutilaa sekä askartelutiloja muun muassa puu-, korjaus- ja askartelutöiden valmistamiseen. Myös puutarhavälineille kaivataan omaa varastoa sekä asukkaiden vieraille yöpymispaikkaa. Kyselyssä tuli esille seuraavia asukkaiden tilatoiveita:

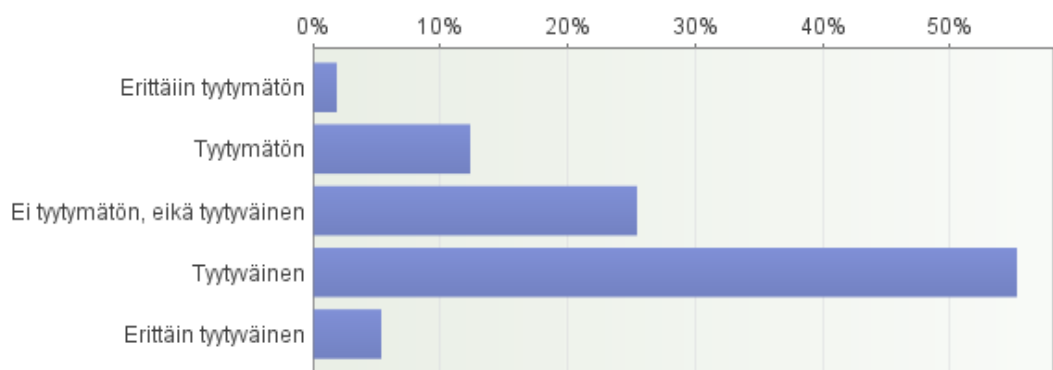
”Kokoustiloja. Monet ryhmät kaipaavat rauhallista keskustelutilaa.”

”Askartelu- ja puuhastelutiloja, joissa voisi valmistaa jotain risuista, havuista, yms. koristeita/puutyöt.”

”Biljardipöydälle pitäisi olla lajille sopivat tilat, nyt seinät liian lähellä.”

Yhteishenki

Kuviosta 4 käy ilmi, että Ilona-talon yhteishenkeen oli tyytyväisiä yli 60 % asukkaista (kysymys 11). Huhtasuon Ilonan asukkaat kokivat enemmän tyytymättömyyttä yhteishenkeen, sillä muun muassa päätöksenteon koettiin tapahtuvan pienessä piirissä.

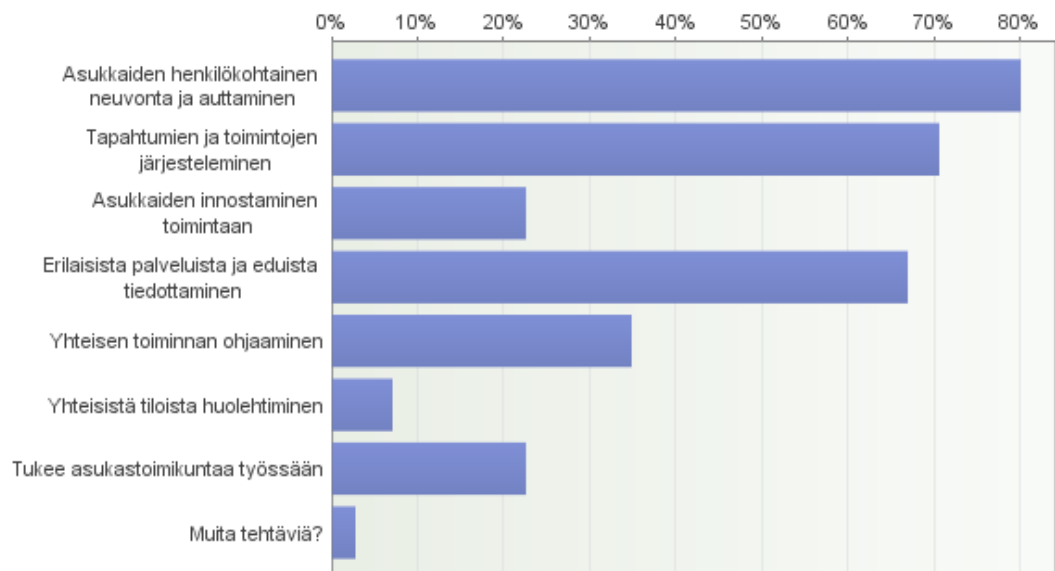

Kuvio 4. Oletko tyytyväinen Ilona-talon yhteishenkeen?

Toiminnanohjaajan tehtävät

Suurin osa vastasi **toiminnanohjaajan keskeisimmän tehtävän** olevan asukkaiden henkilökohtainen neuvonta ja auttaminen (kysymys 12). Kuten kuviosta 5 käy ilmi, toiseksi merkittävin tehtävä on talon tapahtumien ja toimintojen järjesteleminen. Eri-

laisista palveluista ja eduista tiedottaminen on kolmanneksi keskeisin tehtävä. Vastajat saivat vastata useamman vaihtoehdon, mutta ei tärkeysjärjestystä. Tämä selittää vastausten prosenttiosuudet.

Kuvio 5. Mitkä ovat asukastoiminnanohjaajan keskeiset tehtävät?

Toiminnanohjaajan henkilökohtaista palvelua käytti noin 50 % asukkaista (kysymys 13). Henkilökohtaista apua on tarvittu erilaisiin tietokoneasioihin sekä muiden teknisten laitteiden opastukseen. Erilaisten asioiden tiedonhakeminen esimerkiksi Kelan avustukset ja edunvalvonta ovat olleet myös neuvonnan aiheita. Toiminnanohjaajalta on saatu henkilökohtaista apua muun muassa ruoantilaamiseen, asukastoimikunnan työskentelyyn ja konkreettiseen apuun omassa asunnossa kuten esimerkiksi television säädössä. Monet vastaajat toivat esille, että he ovat keskustelleet toiminnanohjaajan kanssa henkilökohtaisista omista tärkeistä asioistaan. Kyselyssä asukkaat kertoivat, mitä apua ovat he saaneet toiminnanohjaajalta:

”Matkalippujen tilaaminen ja aikataulut.”

”Henkilökohtaisten asioiden jakaminen.”

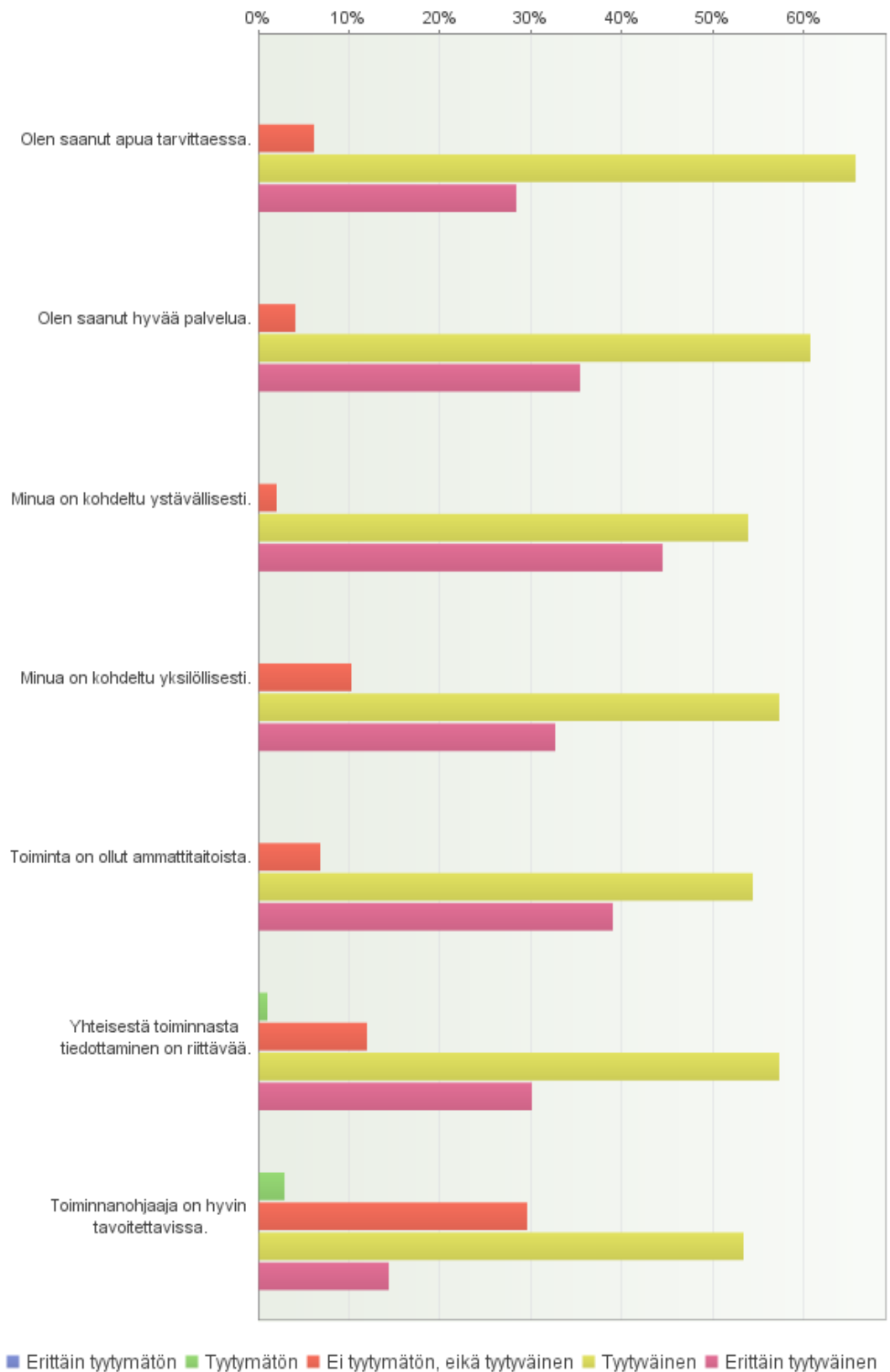
”Muualta muuttaneena saanut tietoa eri palveluista.”

”Olemme saaneet apua erilaisten laitteiden käytössä, kodinkoneet, tietokoneet, jopa television virityksessä.”

”Etuuksien tarkastaminen.”

”Pikkujutuissa, joissa on ollut ongelmia. Tärkeätä, että on joku, jolta saa apua.”

Lähes kaikki vastaajat olivat tyytyväisiä henkilökohtaiseen neuvontaan (kysymys 15). Tyytymättömiä oli pari prosenttia vastaajista. Aukkailta kysyttiin, **millaiseksi he ovat kokeneet asukastoiminnanohjaajan toiminnan**. Kuvio 6 kuvaa, että he ovat olleet tyytyväisiä toiminnanohjaajan toimintaan. Vastaajat ovat saaneet apua tarvittaessa ja toiminnanohjaaja on hyvin tavoitettavissa. He ovat saaneet hyvää palvelua ja heitä kohdeltu ystävällisesti. Vastaajat ovat kokeneet tullessa palveluksi yksilöllisesti ja ammattitaitoisesti. Lisäksi he kokevat, että yhteisestä toiminnasta tiedottaminen on riittävää.

Kuvio 6. Miten tyytyväisiä vastaajat ovat asukastoiminnanohjaajan toimintaan?

Kolme parasta asiaa Ilona-talossa

Vastaajat saivat kertoa kyselyn lopuksi kolme parasta asiaa Ilona-talossa asumisesta (kysymys 17). Kolme parasta tekijää olivat seuraavilta aihe-alueilta:

- yhteisöllisyys, yhteinen tekeminen ja yhteishenki
- asumiseen ja omaan asuntoon liittyvät tekijät
- naapurit, naapuriapu ja uudet ystävät.

Vastaajien mielestä Ilona-taloissa **parasta oli yhteisöllisyys ja yhteishenki**. Yhteinen tekeminen nostettiin esille ja toiminnoista mainittiin muun muassa yhteiset juhlat, monipuolinen ohjelma, kahvihetket, yhteiset lenkit, ruokailumahdollisuus, reissut, pelit ja yhteislaulut. Asukkaat pitivät tärkeänä, että yhteiseen toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Yhteisestä toiminnasta tiedotettiin hyvin. Myös toiminnanohjausta ja toiminnanohjaajaa pidettiin parhaana asiana Ilona-talossa.

”Miellyttävä ilmapiiri.”

”Ilonan ajatus-yhteisöllisyys.”

”Arkipäivän yhteisöllisyys: tervehditään, puhutaan kaikille kuin tutuille.”

”Toiminnanohjaajan läsnäolo.”

”Neuvoja ja apuja saa tarvittaessa.”

”Yhteistoiminta kehittyi koko ajan positiivisesti.”

”Monipuolinen toiminta.”

”Yhteiset kahvihetket.”

”Yhteiset illanvietot ja laulut.”

”Toiminnassa oleminen on vapaaehtoista.”

Toiseksi asukkaat nostivat esille asumiseen ja omaan asuntoon liittyviä asioita.

Ilona-talon rauhallisuus ja turvallisuus olivat parasta. Oman asunnon ominaisuudet kuten valoisuus ja toimivuus nostettiin myös esille. Kyselyssä asukkaat kertoivat seuraavia mielipiteitä Ilona-talossa asumisesta:

”Turvallinen tukikohta.”

”Turvallisuuden tunne osana asuinyhteisöä.”

”Saa olla omissa oloissaan ja osallistua yhteisiin toimintoihin, jos haluaa.”

”Yksityisyyden kunnioittaminen.”

”Ihana koti. Käytännöllinen ja toimiva.”

”Huolettomuus, kaikki valmista”

Kolmanneksi vastattiin parasta olevan naapurit ja naapuriapu. Asukkaat kokivat, että ihmisten seura ja uudet ystävät ovat parasta. Asumisesta nostettiin esille myös sen huolettomuus, esteettömyys ja asumisen edullisuus. Hyvänä koettiin, että talon asukkaat ovat samaa ikäluokkaa. Kyselyssä asukkaat kertoivat seuraavia mielipiteitä Ilona-talossa asumisesta:

”Mukavat naapurit ja auttamishalu.”

”Kaikki auttavat toisiaan.”

”Voi piipahtaa aika moneen naapuriin vanhanaikaiseen tapaan.”

”Uudet naapurit ja ystävät.”

”Kaikkia asukkaita voi iloisesti moikata.”

”Aina on juttukaveri.”

”Asukkaat noin samoja iäiä.”

Huhtasuon ja Kuokkalan Ilona-talojen asukkaille järjestettiin asukastyytyväisyyskyselyn **tulosten julkistamistilaisuudet**. Huhtasuon tilaisuus oli 11.1.2018 ja Kuokkalan tilaisuus 15.1.2018 (liitteet 3 ja 4). Tilaisuuksissa esiteltiin keskeiset kyselyn tulokset ja niistä keskusteltiin yhdessä asukkaiden kanssa. Lisäksi tilaisuudessa yhteisövalmentaja Tapu Holttinen piti puheenvuoron aiheella Yhteisöllisen asumisen ihanakamala arki. Puheenvuoron suunnittelun taustana olivat kyselyn tulokset ja niissä esille nousseet asiat. Hän käsitteli puheenvuorossaan yhteisöllisyyttä ja siihen liittyviä tekijöitä. Lisäksi hän myös nosti esille keskeisiä kyselyssä nousseita aiheita muun muassa yhteishenki ja asukkaan vaikuttamismahdollisuudet.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Jason Ilona-talojen asukkaiden kokemuksia talojen yhteisestä toiminnasta eli asukastoiminnasta. Kyselyllä selvitettiin, miten asukastoiminta toteutuu ja mikä on asukastoiminnanohjaajan rooli siinä. Kyselyn tulosten mukaan Jason toimintamallin mukainen asukastoiminta toteutuu hyvin Ilona-taloissa. Asukkaista asukastoimintaan osallistuu päivittäin 15 % asukkaista ja kolme kertaa viikossakin osallistuu noin 30 %. Vain kolme prosenttia ei ole osallistunut yhteiseen toimintaan ollenkaan. Myös Jyväskylän yliopiston ja GeroCenterin tutkimuksessa kävi ilmi, että asuminen Ilona-talossa mahdollistaa asukkaiden sosiaalisen toiminnan ja harrastusmahdollisuuksia. Setlementtiasuntojen teettämässä tutkimuksessa Monisukupolvikorttelista tuli samansuuntaiset tulokset. Myös se tutkimus osoitti, että asukkaiden monipuolinen osallistuminen on todettu parantavan merkittävästi ikääntyneiden toimintakykyä ja siirtävän laitoshoidon tarvetta.

80 % vastaajista oli tyytyväisiä asukkaiden mahdollisuuksiin vaikuttaa talon yhteiseen toimintaan. Hyvinä asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksina pidettiin toiminnanohjaajan tuumaustuokiota ja asukastoimikunnan puheenjohtajan kahvitilaisuuksia. Asukaskyselyssä nousi esille myös, etteivät asukkaiden vaikuttamismahdollisuudet toteudu täysin. Pitäisi miettiä, miten kaikkien asukkaiden ääni saataisiin paremmin kuuluviin. Asukkaiden aloitteiden tekemiseen tulisi luoda toimiva malli. Asukastoimikuntien roolia tulisi tehdä asukkaille tutummaksi ja sen päätöksentekojärjestelmä läpinäkyvämmäksi. Huhtasuon Ilona on isompi yhteisö ja siellä voisi lisätä asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia pienryhmillä. Pienryhmissä koottaisiin yhteisen toiminnan ideoita asukkailta ja ne esiteltäisiin isommassa asukaskokouksessa. Pienryhmiä voisi hyödyntää myös tiedonvälityksessä ja haastavien tilanteiden ratkaisemisessa.

Vastaajien mielestä Ilona-talon yhteiset tilat sopivat hyvin yhteiseen toimintaan. Yhteistilat ovat toimivia ja ne mahdollistavat asukkaiden yhteisen toiminnan. Myös Valtioneuvoston kanslian ikääntyvien asumiseen liittyvän tutkimuksen mukaan yhteisöllisyyttä edistää esteetön ja turvallinen asuinympäristö sekä monimuotoiset yhteiset

tilat. Toisaalta kyselyssä asukkaiden avovastauksissa tuli kommentteja Kuokkalan Ilonan yhteisistä tiloista, jotka osa vastaajista koki liian pieniksi ja epäkäytännöllisiksi. Jason tulevien kohteiden suunnittelutyössä tulee ottaa huomioon kyselyssä nousseet huomiot tilojen suhteen. Näin tulevat Ilona-talot vastaavat paremmin asukkaiden toiveita.

Toiminnanohjaajan kolme keskeisintä tehtävää vastaajien mielestä ovat asukkaiden henkilökohtainen neuvonta ja auttaminen, tapahtumien ja toimintojen järjesteleminen sekä erilaisista palveluista ja etuuksista tiedottaminen. Kyselyn vastausten perusteella Jasolla määritellyt toiminnanohjaajan tehtävät toteutuvat arjessa hyvin ja toiminnanohjaajan rooli on tärkeä Ilona-talojen arjessa. Jolangin ja Teittisen tutkimuksessa Jason asukkaille vuonna 2016 tuli myös tuloksena, että Ilona-talon asukkaat kokevat toiminnanohjaajan läheiseksi henkilöksi. Tämä on siis säilynyt edelleen samana.

Toiminnanohjaajan henkilökohtaista palvelua on käyttänyt lähes puolet vastaajista ja suurin osa on ollut tyytyväisiä palveluun. Asukaskyselyn perusteella palveluohjauksen periaatteet toteutuvat Ilona-talon asukastoiminnanohjauksessa. Asukkaat saavat muun muassa henkilökohtaista neuvontaa palvelujärjestelmiin liittyen. Toiminnanohjaaja kohtaa asukkaita ja edistää asukkaan toimintakykyä ja hyvinvointia sekä yleensäkin arjessa selviytymistä. Myös Jyväskylän yliopiston ja GeroCenterin tutkimuksessa nousi merkittävästi esille asukastoiminnanohjaajan antama tuki asukkaille. Samansuuntaiset tulokset tulivat Settlementtiasuntojen monisukupolvikorttelin tutkimuksessa. Se osoitti, että korttelin yhteisökoordinaattorien tarjoamalla henkilökohtaisella tuella on suuri merkitys asukkaiden elämänhallinnan ja kotona pärjäämisen kannalta.

Ilona-talon toiminnanohjaajan työ soveltuu hyvin kuntoutuksenohjaajalle. Kuntoutuksenohjauksessa neuvotaan, ohjataan ja informoidaan ja toiminnanohjaaja tekee juuri tätä. Asukastoiminnanohjaus parantaa ja edistää asukkaan elämänlaatua ja ylläpitää asukkaan toimintakykyä. Kuntoutuksenohjauksen näkökulmasta asukastoiminnassa toteutuu primaaripreventio eli neuvonta ennaltaehkäisee palvelujen tarvetta ja

estää sairauksien syntymistä. Tulosten perusteella voisi todeta, että Jason Ilona-talojen toiminnanohjaajan henkilökohtaisella neuvonnalla on merkittävä ennaltaehkäisevä vaikutus niin asukkaalle kuin yhteiskunnan palvelujärjestelmän kannalta.

Vastaajat nostivat parhaana asiana Ilona-taloissa esille asumiseen ja omaan asuntoon liittyviä asioita. Ilona-talon rauhallisuus ja turvallisuus sekä ympäristön viihtyisyys ovat parasta. Jo Ilona-talojen suunnittelussa on tärkeää talojen sijainti sekä turvalliset, esteettömät ja senioreille sopiviksi suunnitellut talot. Näin siellä pystyy asumaan, vaikka toimintakyvyssä tapahtuisi oleellisiakin muutoksia. Samalla toteutuu ageing in place -ajattelu eli seniori saa ikääntyä paikallaan. Jos palvelutarvetta tulee, ne voidaan tuoda omaan kotiin. Ajattelun mukaan ikääntyneillä tulee olla mahdollisuus jatkaa asumista omassa asuinympäristössään huolimatta mahdollisesta toimintakyvyn muutoksesta. Näin Jason yhteisöllisen senioriasumisen malli on yhteiskunnallisesti merkittävä.

Valtioneuvoston kanslian ikääntyvien asumiseen liittyvässä tutkimuksessa todetaan yhteisöllisen toiminnan edistävän ikääntyneiden hyvinvointia ja osallisuutta yhteisössä. Yhteisöllinen toiminta lisää kontakteja ja helpottaa toinen toisensa auttamista. Jason toimintamalli perustuu yhteisöllisyyteen ja kyselyn mukaan se toteutuu hyvin talojen arjessa. Yhteisöllisyyden keskeiset piirteet ovat yhteinen toiminta, yhteiset tavoitteet ja yhteenkuuluvuus, jotka näkyvät Ilona-talojen arjessa. Asukkaat pitivät tärkeänä sitä, että yhteiseen toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Hyvään yhteisöön kuuluu vapaaehtoisuus, johon Jason toimintamalli juuri perustuu. Asukkaiden oman osaamisen hyödyntäminen on tärkeää niin yksilön oman merkityksellisyyden kokemisen kannalta, että yhteisön toiminnan kannalta. Asukkaat vetävät taloissa muun muassa erilaisia ryhmiä sekä organisoivat retkiä ja tapahtumia. Ilona-talojen asukkaille vuonna 2016 ennen muuttoa tehdyssä kyselyssä, he odottivat muuttamisen Ilona-taloon tuovan lisää sosiaalista toimintaa, harrastustoimintaa ja turvallisuutta sekä keskinäistä apua. Tämän kyselyn mukaan nämä toiveet ovat toteutuneet erittäin hyvin. Myös Ilmarisen tutkimuksen mukaan yhteisöllisessä asumisessa senioreita kiinnostaa turvallisuus, arjen apu, yhteinen toiminta ja seura.

Kyselyssä Ilona-talon yhteishenkeen on tyytyväisiä yli puolet vastaajista. Jotkut vastaajista viittasivat kyselyssä huonoon yhteishenkeen. Hyypän mukaan tärkein yhteisön ominaisuus on yhteishenki, joka perustuu yhteiseen historiaan. Ilona-talot ovat vielä aika uusia, joten onko yhteistä historiaa syntynyt vielä tarpeeksi. Huhtasuon Ilonassa asukkaat muuttivat taloihin eri aikaan, joten toisen talon asukkailla yhteistä historiaa on ollut pidempään. Hyypän mukaan yhteinen toiminta ja vuorovaikutus luo yhteishenkeä, luottamusta ja turvallisuutta. Ilona-taloissa on monipuolista yhteistä toimintaa, joka tuo ihmisiä yhteen, lisää kanssakäymistä ja lisää yhteishenkeä. Huhtasuon ja Kuokkalan Ilona-talojen asukasmäärä on erilainen. Kuokkalassa on selkeästi vähemmän asukkaita. Vaikuttaako yhteisön koko yhteisöllisyyteen ja minkäkokoinen olisi ihanteellinen yhteisö?

Kun haastavia tilanteita ja ristiriitoja syntyy, niiden selvittelyyn tulee olla toimiva malli. Yhteisön toimivuuden kannalta on luotava heti alussa yhteiset pelisäännöt. On tärkeää, että asukas ymmärtää yhteisöllisyyden merkityksen. Voisiko jo asumisoi-
keussopimuksessa olla maininta sitoutumisesta yhteisölliseen asumismuotoon?
Ilona-talossa käytetään toiminnanohjaajan tuumaustuokiota sekä yhteisen toiminnan kehittämiseen, että haasteellisten tilanteiden selvittelyyn. Säännölliset kuukausittaiset asukastapaamiset voisivat olla toimiva käytäntö.

Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusprosessi on aina altis virheille. Virheet voivat johtua tutkijasta ja tutkittavasta aineistosta. Pohdin, vaikuttiko asemani toiminnanohjaajana jotenkin tutkimukseen. Toisaalta vuoden 2017 aikana Ilona-taloissa työskenteli neljä eri henkilöä asukastoiminnanohjauksessa. Kyselyn tuloksia tulkitessani pidin mielessäni koko ajan, että tunnen tutkimuskohteen, mutta en antanut sen vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Toisaalta etuna oli se, että ymmärsin asiayhteyksiä paremmin ja tunnen hyvin tutkimuksen kohteen.

Saatekirje oli lyhyt ja selkeä sekä helposti ymmärrettävä. Kyselyn ja opinnäytetyön tarkoitus tulivat hyvin selville. Jason puolesta sen allekirjoitti yhdistyksen puheenjohtaja, jolloin tuli myös Jason mukana olo opinnäytetyön tilaajana vahvemmin esille.

Itse käytin siinä opiskelijan roolia enkä toiminnanohjaajan roolia. Työskentelin kyselyn toteuttamisen aikaan yhdistyksen toiminnanjohtajan sijaisena, joten roolini oli sillä hetkellä toinen. Tietoisesti ajoitin kyselyn tuohon ajankohtaan, jotta asukkaat eivät kokisi minua liikaa kyselyssä käsiteltynä toiminnanohjaajana.

Kyselylomake oli selkeä ja ymmärrettävä. Vastaamisohjeet olivat heti kyselyn alussa. Kyselyssä oli tutkimusongelman kannalta keskeiset teemat. Eri termejä olisi voinut selittää tarkemmin kyselylomakkeessa esimerkiksi yhteinen toiminta. Esimerkiksi miten vastaaja on ymmärtänyt kysymyksessä 5 yhteisen toiminnan. Myös kysymysten asteikot olisi voinut myös miettiä tarkemmin. Esimerkiksi kysymyksessä 12 ”Mitkä ovat mielestäsi kolme keskeisintä toiminnanohjaajan tehtävää asukastoiminnassa?” olisi vastaaja voinut pisteyttää kolme tärkeintä tehtävää. Nyt vastaaja sai laittaa kolme tehtävää ilman niiden välistä tärkeysjärjestystä. Toisaalta nytkin vastauksista erottui selkeästi kolme keskeisintä tehtävää.

Kysely tehtiin postikyselyinä, mutta pohdin myös sähköisen kyselyn vaihtoehtoa. Koska kyseessä olivat seniorit vastaajaryhmänä ja kaikki eivät käytä tietokonetta, päädyin paperiseen kyselyyn. Kyselylomakkeet oli helppo jakaa Ilona-talon asukkaiden koteihin. Arvioin, että kummankin vaihtoehdon tarjoaminen asukkaalle vastaa- mistavaksi olisi voinut aiheuttaa vastaajissa epäselvyyttä.

Kyselyn vastausprosentti oli suuri verrattuna yleiseen postikyselyn vastausprosenttiin. Ilona-talojen asukkaat ovat olleet mukana monessa tutkimuksessa ja he ovat tottuneita vastaamaan kyselyihin. Korkea vastausprosentti kertoo myös asukkaiden halusta kehittää oman talon toimintaa ja myös asukkaiden tyytyväisyydestä asumi- seensa. Huhtasuon Ilonassa on enemmän asukkaita, joten sieltä vastaajia oli enem- män. Naisia vastaajista oli enemmän, koska asukkaista enemmistö on naisia. Asuk- kaat saivat palauttaa kyselylomakkeen oman Ilona-talon yhteistilaan, joten kysely oli helppo palauttaa. Kyselyn korkea vastausprosentti lisää tulosten luotettavuutta, koska otanta on suuri.

Tuloksia tarkastellessa jäin pohtimaan, olisiko joiltakin aihealueilta pitänyt olla enemmän kysymyksiä. Esimerkiksi kyselyssä olisi voinut selvittää lisää asukkaan vaikuttamismahdollisuuksia. Yhteishengen liittyen olisi voinut olla jatkokysymys, miksi asukas kokee yhteishengen huonoksi. Toisaalta kysely oli jo aika laaja ja kyselylomakkeesta olisi tullut aika pitkä. Olisin voinut tehdä kyselyä täydentääkseni asukkaiden haastatteluja, mutta resurssit eivät mahdollistaneet niiden tekemistä.

11 KEHITTÄMISIDEOITA

Tulevat Ilona-talon asukkaat tutustuvat toisiinsa jo hyvissä ajoin ennen asuntoihin muuttoa, kun asukkaat valitaan jo kohteen rakentamisen alussa. Yhteisöllisyys alkaa muodostua näin jo prosessin alusta alkaen. Samalla alkaa asukkaiden ”valmentaminen” yhteisöllisyyteen. On tärkeää, että asukas ymmärtää yhteisöllisyyden merkityksen. Valmiissa Ilona-taloissa vaihtuu asukkaita aika ajoin. Kuinka he kotiutuvat ja pääsevät mukaan asukastoimintaan ja yhteisöllisyyteen? Jason toimintamalliin tulisi luoda selkeät käytännöt, kuinka uudet asukkaat perehdytetään Ilona-talon asukastoimintaan. Yleensäkin Ilona-taloon muuttaville olisi hyvä olla jonkinlainen ”valmennus” yhteisöllisestä senioriasumisesta.

Asumisoikeusasumiseen liittyy omia käytäntöjä muun muassa asukasdemokratiasta. Olisi hyvä laatia eräänlainen ”Asukkaan käsikirja” asukkaiden käyttöön, jossa olisi keskeiset Ilona-talossa asumiseen liittyvät tekijät kirjattuna. Esimerkiksi Ilona-taloissa päätöksenteosta vastaa asukastoimikunta ja heidän roolinsa olisi hyvä olla asukkailla selvillä. Samoin muiden toimijoiden kuten isännöitsijän ja Jason hallituksen rooli olisi hyvä selventää. Myös asukastoimikuntien jäsenten kouluttaminen keskeisistä toimintamalliin ja asukashallintoalueen käytänteisiin liittyvistä asioista olisi hyödyllistä. Tämä lisäisi asukasdemokratian toteutumista.

Ilona-talot ovat valmiina Huhtasuolla ja Kuokkalassa, kolmas talo valmistuu Palokkaan, ja neljäs kohde on rakenteilla Vaajakoskelle. Talojen välinen yhteistoiminta on

lähtenyt käyntiin muun muassa yhteisten retkien kautta. Jason eri talojen asukastoi-
mikuntien yhteinen yhteistyöfoorumi on myös aloittanut toimintansa. Siinä eri Ilona-
talojen välisiä hyviä käytänteitä voidaan jakaa ja suunnitella yhteistoimintaa. Talojen
välinen yhteistoiminta ja yhteistyö on tärkeää Ilona-talojen ja Jason toiminnan kehit-
tämisen kannalta ja yhteishengen muodostamisessa. Olisi muun muassa yhteisölli-
syyden kannalta tärkeää, että Ilona-talot avautuisivat ympäristöönsä. Kannattaa poh-
tita, voisiko lähialueiden asukkaat ja eri toimijat käyttää Ilona-talojen tiloja.

Kysely osoitti, että asukasdemokratia toteutuu hyvin Ilona-taloissa. Jatkossa tulisi
seurata asukastoiminnan ja asukasdemokratian toteutumista Ilona-taloissa. Tähän
yksi keino olisi asukastyytyväisyyskysely, joka tulisi tehdä säännöllisesti ja samalla lo-
makkeella, jotta voitaisiin vertailla tuloksia. Kyselyssä voisi olla mahdollisuus vastata
myös sähköiseen kyselyyn.

Mielenkiintoinen tutkimuskohde jatkossa on Palokan Ilona-seniorikortteli. Kohtee-
seen tulee kolmen eri toimijan talot, joissa on omistus-, vuokra- ja asumisoikeusasun-
toja. Lisäksi korttelissa toimii tehostetun palveluasumisen yksikkö. Korttelissa on
asuntoja 166 ja asukkaita noin 250. Koko kortteliin tulee Jason yhteisöllisen se-
nioriasumisen malli. Olisi mielenkiintoista selvittää, miten yhteisöllisyys siellä syntyy
ja miten se toteutuu. Vaikuttaako eri talojen omistusohjelmat toimintaan? Miten taa-
taan asukasdemokratian toteutuminen? Onko yhteisön koolla vaikutusta yhteisölli-
syyden syntymiseen? Lisäksi voisi vertailla eri Ilona-talojen välisiä eroja.

Olisi mielenkiintoista saada tutkimustietoa siitä, mitä vaikutuksia yhteisöllisellä asu-
mismuodolla on muun muassa Ilona-talojen asukkaiden terveyteen ja toimintaky-
kyyn. Onko esimerkiksi kotipalveluiden tarve vähentynyt? Onko siirtyminen palvelu-
asumiseen viivästynyt? Vastaako Ilona-talojen tilat asukkaiden toimintakyvyn heikke-
nemisen vaatimukseen? Voidaanko asumisen esteettömyyttä lisätä muun muassa äly-
teknologian ratkaisulla?

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on yksi Jason tavoitteista. Jaso pyrkii aktiivisesti ole-
maan mukana varttuneiden asumisolosta ja yhteisöllisyyden vaikuttavuudesta tehtä-
vissä tutkimuksissa. Suomen Akatemia rahoittaa ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen

huippuyksikköä (CoE AgeCare) vuosina 2018-2025 ja Jaso on valittu yhdeksi tutkimuskohteeksi. Huippuyksikössä tutkitaan ikääntymisen ja hoivan meneillään olevaa muutosta ja yhtenä tutkimuskohteena on asuminen ja sen vaikuttavuuden mittaaminen.

Jason tehtäviin kuuluu senioriasumiseen liittyvä yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Jason toimintamalli on yhteiskunnallisesti vaikuttava, sillä se tukee senioreiden kotona asumista ja itsenäistä selviytymistä. Se lisää sosiaalisia kontakteja ja vähentää yksinäisyyttä. Ihmiset voivat osallistua toimintaan ja voivat kokea kuuluvansa johonkin. Ihmiselle on tärkeää kokea kuuluvansa johonkin. Eräs asukas kiteytti asukaskyselyssä ytimekkäästi, mitä asuminen Ilona-talossa hänelle merkitsee: ”Turvallinen tukikohta.”

LÄHTEET

Asukasdemokratia. 2008. Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Edita.

Asumisoikeusasunnot. 2018. Viitattu 14.4.2018. <http://www.ara.fi/fi-FI/ARAasuntokanta/Asumisoikeusasunnot>.

Brenton, M. 2013. Senior cohousing communities – an alternative approach for the UK? Joseph Rowntree Foundation, Programme paper. Viitattu 26.1.2018. <http://www.jrf.org.uk/report/senior-cohousing-communities-%E2%80%93-alternative-approach-uk>.

Evans, S. 2009. "That lot up there and us down here": Social interaction and a sense of community in a mixed tenure UK retirement village, 29, 2, 199-216. Viitattu 26.2.2018. <http://doi.org/10.1017/S0144686X08007678>.

Hartman, P. 2015. Jaso osana ikäihmisten asumispalveluiden järjestelyä. Teoksessa Tyynelä, S. & Halonen, U. 2015. Jason tarina. Jaso. Keuruu: Keuruun Laatupano KLP Oy, 10.

Hirvola, A. 2016. Turvallinen kaupunki. Näkökohtia rakennetun ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen. Suomen Ympäristö 4/2016. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Huotari, K., Törmä, S. & Pentikäinen, M. 2017. Asukasdemokratia ja yhteishallintolaki muuttuneessa toimintaympäristössä. Ympäristöministeriön raportteja 8/2017. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Hynynen, R. 2015. (toim.) Palvelualueen ja ikäystävällisen asuinalueen kehittäminen. Ympäristöministeriön raportteja 5/2015. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Hyyppä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Hyyppä, M. 2005. Me-hengen voima. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Raportteja 20/2007. Helsinki: Stakes.

Ikääntyneiden asumisen tarpeet ja erilaiset asumisratkaisut esillä Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman seminaarissa 17.5.2017. Viitattu 4.3.2018. [http://www.ym.fi/fi-fi-asuminen/ohjelmat_ja_strategiat/ikaantyneiden_asumisen_kehittamisohjelma](http://www.ym.fi/fi-fi/asuminen/ohjelmat_ja_strategiat/ikaantyneiden_asumisen_kehittamisohjelma).

Jalava, J., Lahtinen, H., Tyvima, T., Vuorela, M. & Arolinna, S. 2017. Ikääntyneiden asumisratkaisujen tarve ja toteutus. Ympäristöministeriön raportteja 16/2017. Helsinki: Ympäristöministeriö.

- Jolanki, O. & Vilkkonen, A. 2015. The meaning of a sense of community in a Finnish senior cohousing community. *Journal of Housing for the Elderly. Special Issue*, 29, 1-2, 111-125.
- Jolanki, O. & Teittinen, O. 2016. Teoksessa Tyynelä, S. Elämää yhdessä – yhteisöllisen senioriasumien toimintamalli. *Jaso. Keuruu: Keuruun Laatupaino KLP Oy*, 33-39.
- Jolanki, O. & Teittinen, O. 2017. Teoksessa Jolanki, O., Leinonen, E., Rajaniemi, J., Rappe, E., Räsänen, T., Teittinen, O. & Topo, P. Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus. Toukokuu 2017. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 47/2017. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 24-47.
- Jurvelin, K. 2014. Sitra: Vanhuspalveluilla kestävyysvaje aisoihin. Viitattu 14.4.2018. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/sitra-vanhuspalveluilla-kestavyysvaje-aisoihin/KuikqcYy>.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Kangaspunta, S., Aro, J. & Saastamoinen, M. 2011. Epilogi: Yhteisyyden jatkumo. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampere University Press, 245-266.
- Kollektivhuset Färdknäppen. 2018. Viitattu 6.2.2018. <http://fardknappen.se/in-english/>.
- Kotihoidon asiakasmäärät kasvussa, henkilöstön määrän kasvu ei kaikissa maakunnissa seuraa perässä. Elokuu 2017. *Tukimuksesta tiiviisti* 18. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135119/TUTI2017_18_Kotihoidon%20asiakasm%C3%A4%C3%A4r%C3%A4t%20kasvussa%20henkil%C3%B6st%C3%B6n%20m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4n%20kasvu%20ei%20kaikissa%20maakunnissa%20seuraa%20per%C3%A4ss%C3%A4_p%C3%A4ivitetty.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Kotosalla. 2017. Viitattu 28.11.2017. <http://www.kotosalla.fi/>.
- Kuntoutusohjausnimikkeistö opas sisältöön ja käyttöön. 2013. Suomen kuntoutusohjaajien yhdistys. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Kuntatalon kirjapaino.
- Labit, A. 2015. Self-managed co-housing in the context of an ageing population in Europe. *Urban Research & Practice*, 8, 1, 32-45. Viitattu 3.2.2017. <http://doi.org/10.1080/17535069.2015.1011425>.
- L 1072/1994. Laki asumisoikeusyhdistyksistä. Viitattu 3.2.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941072>.

Lukersmith, S., Millington, M. & Salvador-Carulla, L. 2016. What is Case Management? Scoping and Mapping Review. *International Journal of Integrated Care* 16, 4, 2, 1-13. Viitattu 1.10.2017. <http://www.ijic.org/article/10.5334/ijic.2477/>.

Mitä asumisoikeushaltijan on hyvä tietää? 2016. N.d. Koulutusmateriaali. Viitattu 14.4.2018.

<http://www.ara.fi/download/noname/%7BE0030DF0-3D97-4388-8773-30F2A762C7D2%7D/121373>.

Moxley, D.P. 1989. *The Practice of Case Management*. Newbury Park, California, USA: Sage Publications, Inc.

Nuorten osuus väestöstä uhkaa yhä pienentyä. 2015. Viitattu 6.3.2018.

https://www.stat.fi/til/vaenn/2015/vaenn_2015_2015-10-30_tie_001_fi.html.

Oakcreek Community. 2018. Viitattu 6.2.2018. <https://www.oakcreekstillwater.com/>.

Pietiläinen, E. & Seppälä, H. 2003. *Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa*. Kehitysvammaisliitto. Helsinki: Painopörssi Oy.

Ritvanen, A. 2018. Näkymiä strategiaan. Jaso uudessa kehitysvaiheessa. Jaso. Asiakirja Jason tietojärjestelmässä.

Senjakoti. 2017. Viitattu 29.11.2017. <http://www.senjakoti.fi>.

Suominen, S. & Tuominen, M. 2007. *Palveluohjaus portti itsenäiseen elämään*. Helsinki: Picaset Oy.

Sukupolvienkortteli. 2017. Viitattu 3.2.2017. <http://sukupolvienkortteli.fi/>.

Tykkyläinen, S. 2016. Arvokasta asumista. *Araviesti*. 2, 18-19.

Tyynelä, S. 2016. Elämää yhdessä – yhteisöllisen senioriasumien toimintamalli. Jaso. Keuruu: Keuruun Laatupaino KLP Oy.

Tyynelä, S. 2018. Toiminnanjohtaja. Varttuneiden asumisoikeusyhdistys Jaso. Haastattelu. 16.2.2018.

Välikangas, K. 2009. *Yhteisöllisyyttä, laatua ja vaihtoehtoja. Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen ratkaisuja Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Hollannissa*. Ympäristöministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Yhteisöllinen asuminen kiinnostaa joka kolmatta ikääntyvää. 2017. Viitattu 19.4.2018. <https://www.ilmarinen.fi/uutishuone/arkisto/2017/yhteisollinen-asuminen-kiinnostaa-joka-kolmatta-ikaantyyvaa/>.

LIITTEET

Liite 1 Asukaskyselyn saatekirje

JASON HUHTASUON JA KUOKKALAN ILONAN ASUKKAILLE

Ohessa on Huhtasuon ja Kuokkalan Ilona-talojen asukkaille suunnattu kysely, johon pyydämme Sinua vastaamaan.

Kyselyn tarkoituksena on selvittää Ilona-talojen asukkaiden kokemuksia Ilona-talojen yhteisestä toiminnasta eli asukastoiminnasta. Kysely liittyy Anne Rädyn kuntoutuksenohjaajan opintoihin kuuluvaan opinnäytetyöhön. Rätty opiskelee Jyväskylän ammattikorkeakoulussa kuntoutuksen ohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmassa. Opinnäytetyössä selvitetään, miten Ilona-talojen asukkaat kokevat asukastoiminnan. Miten asukastoiminta toteutuu ja mikä on toiminnanohjaajan rooli asukastoiminnassa? Opinnäytetyön tilaaja on Varttuneiden asumisoikeusyhdistys JASO.

Osallistumalla kyselyyn pääset tuomaan esille asioita, jotka ovat sinulle tärkeitä ja pääset vaikuttamaan Ilona-talojen asukastoiminnan kehittämiseen. Kysely toteutetaan nimettömänä ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastaajan henkilöllisyys ei tule esille.

Kysely palautetaan toiminnanohjaajan työtilan luona olevaan palautuslaatikkoon.

Vastausaikaa on su 22.10.2017 asti.

Yhteistyöterveisin

Olavi Niemi
puheenjohtaja
opiskelija

Jaso

Anne Rätty
kuntoutuksenohjaaja

JAMK

Liite 2 Asukaskysely

KYSELY HUHTASUON JA KUOKKALAN ILONA-TALOJEN ASUKKAILLE TALON ASUKASTOIMINNASTA

Kyselyn tarkoituksena on selvittää Ilona-talojen asukkaiden kokemuksia talojen yhteisestä toiminnasta eli asukastoiminnasta. Miten asukastoiminta toteutuu ja mikä on toiminnanohjaajan rooli asukastoiminnassa? Osallistumalla kyselyyn pääset tuomaan esille asioita, jotka ovat sinulle tärkeitä ja pääset vaikuttamaan Ilona-talojen asukastoiminnan kehittämiseen. Kysely toteutetaan nimettömänä ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastaajan henkilöllisyys ei tule esille.

Mieti Ilona-talon asukastoimintaa viimeisen vuoden ajalta. Rastita oman mielipiteesi mukainen vaihtoehto kysymyksistä. Avovastauksiin voit kirjoittaa omat kommenttisi.

1. Sukupuoli

- Nainen
 Mies

2. Ikä

- 55-65 -vuotias
 66-75 -vuotias
 76-85 -vuotias
 yli 86-vuotias

3. Asuinkohde

- Huhtasuon Ilona
 Kuokkalan Ilona

4. Kuinka kauan olet asunut Ilona-talossa?

- Alle vuoden
 Noin 1 vuoden
 Noin 2 vuotta
 Noin 3 vuotta

Kysely jatkuu

5. Miten usein osallistut Ilona-talon yhteiseen toimintaan?

- Päivittäin
- 3 krt viikossa
- 1 krt viikossa
- Kerran kuussa
- Pari kertaa vuodessa
- En ole osallistunut

6. Jos vastasit en ole osallistunut, miksi et ole osallistunut yhteiseen toimintaan?

7. Oletko tyytyväinen asukkaan mahdollisuuksiin vaikuttaa talon yhteiseen toimintaan?

- Erittäin tyytymätön
- Tyytymätön
- Ei tyytymätön, eikä tyytyväinen
- Tyytyväinen
- Erittäin tyytyväinen

8. Missä eri tilaisuuksissa asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa talon yhteiseen toimintaan?

- Toiminnanohjaajan Tuumaustuokiassa
- Asukastoimikunnassa
- Asukastoimikunnan puheenjohtajan kahvitilaisuudessa
- Asukashallintoalueen Asukaskokouksessa
- Missä muualla?

Kysely jatkuu

9. Sopivatko talon yhteistilat mielestäsi hyvin asukkaiden yhteiseen toimintaan?

	Erittäin huonosti	Huonosti	Ei huonosti, eikä hyvin	Hyvin	Erittäin hyvin
Yhteinen olohuone	☐	☐	☐	☐	☐
Hyvinvointihuone	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntosali	☐	☐	☐	☐	☐
Saunat	☐	☐	☐	☐	☐
Piha-alue	☐	☐	☐	☐	☐
Biljardipöytätila	☐	☐	☐	☐	☐

10. Mitä yhteisiä tiloja toivoisit Ilona-taloon?

-

11. Oletko tyytyväinen Ilona-talon yhteishenkeen?

- Erittäin tyytymätön
- Tyytymätön
- Ei tyytymätön, eikä tyytyväinen
- Tyytyväinen
- Erittäin tyytyväinen

12. Mitkä ovat mielestäsi kolme keskeisintä toiminnanohjaajan tehtävää asukastoiminnassa?

- Asukkaiden henkilökohtainen neuvonta ja auttaminen
- Tapahtumien ja toimintojen järjesteleminen
- Asukkaiden innostaminen toimintaan
- Erilaisista palveluista ja eduista tiedottaminen
- Yhteisen toiminnan ohjaaminen
- Yhteisistä tiloista huolehtiminen
- Tukee asukastoimikuntaa työssään
- Muita tehtäviä?

Kysely jatkuu

13. Oletko käyttänyt asukastoiminnanohjaajan henkilökohtaista neuvonta-apua?

- Kyllä
 Ei

14. Jos vastasit kyllä, vastaa mitä apua olet käyttänyt?

15. Jos vastasit kyllä kohtaan 13, oletko ollut tyytyväinen saamaasi henkilökohtaiseen neuvontaan?

- Erittäin tyytymätön
 Tyytymätön
 Ei tyytymätön, eikä tyytyväinen
 Tyytyväinen
 Erittäin tyytyväinen

16. Millaiseksi olet kokenut toiminnanohjaajan toiminnan?

	Erittäin tyytymätön	Tyytymätön	Ei tyytymätön, tyytyväinen	Tyytyväinen	Erittäin tyytyväinen
Olen saanut apua tarvittaessa.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut hyvää palvelua.	☐	☐	☐	☐	☐
Minua on kohdeltu ystävällisesti.	☐	☐	☐	☐	☐
Minua on kohdeltu yksilöllisesti.	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminta on ollut ammattitaitoista.	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteisestä toiminnasta tiedottaminen on riittävä.	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminnanohjaaja on hyvin tavoitettavissa.	☐	☐	☐	☐	☐

Kysely jatkuu

17. MitkÄ ovat mielestÄsi kolme parasta asiaa Ilona-talossa?

LÄmmin kiitos vastauksestasi!

Liite 3 Kutsu asukastilaisuuteen Huhtasuon Ilonaan

Ilona-talossa parasta on:
"Aina on juttuseuraa.
Turvallinen tukikohta.
Paljon yhteistä toimintaa. »

Tule kuulemaan mitä muita mielipiteitä
nousi esille syksyn asukaskyselyssä

ASUKASTILAISUUS

torstaina 11.1.klo 14
Ilonan Olohuoneeseen.

Tilaisuudessa Anne esittelee Huhtasuon ja
Kuokkalan Ilona-talojen
asukastyytyväisyyskyselyn tulokset.

Lisäksi kuullaan puheenvuoro aiheella
« Yhteisöllisen asumisen ihanakamala
arki ».

Yhteisövalmentaja Tapu Holttinen nostaa
esille yhteisölliseen asumiseen liittyviä
tekijöitä. Saamme vinkkejä hyvän
yhteisen arjen rakentamisesta.

Olet lämpimästi tervetullut mukaan !

Liite 4 Kutsu asukastilaisuuteen Kuokkalan Ilonaan

Ilona-talossa parasta on:
"Aina on juttuseuraa.
Turvallinen tukikohta.
Paljon yhteistä toimintaa. »

Tule kuulemaan mitä muita mielipiteitä
nousi esille syksyn asukaskyselyssä

ASUKASTILAISUUS

maanantaina 15.1. klo 14
Kristillisen opiston juhlasaliin.

Tilaisuudessa Anne esittelee Huhtasuon ja
Kuokkalan Ilona-talojen
asukastyytyväisyyskyselyn tulokset.

Lisäksi kuullaan puheenvuoro aiheella
« Yhteisöllisen asumisen ihanakamala
arki ».

Yhteisövalmentaja Tapu Holttinen nostaa
esille yhteisölliseen asumiseen liittyviä
tekijöitä. Saamme vinkkejä hyvän
yhteisen arjen rakentamisesta.

Olet lämpimästi tervetullut mukaan !